

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofddred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
C. v. d. HOOGENBAND, Kolonel v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger

117de JAAR

Nr. 6

Juni 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. 11.25

MOORMAN's PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

Uit de Legerorders	326
Namen van Kazernes	327
Nederland's Verdediging tegen de Duitse Aanval (XVI)	328

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

De Strijd op Celebes	338
--------------------------------	-----

Redactioneel Gedeelte.

Regionale Verdragen I, door Mr J. T. v. d. Houten, Reserve-Kapitein voor Algemene Dienst	348
De Berechting van de Indië-deserteurs, door Mr Dr J. P. van Erk, Luitenant-Kolonel	356
Uit de Buitenlandse Vakpers	359
Legerleiding en Militaire Rechtspraak II, door Mr H. H. A. de Graaff, Luitenant-Kolonel der Artillerie	360
De Mechanische Uitrusting, door J. W. Portier, Kapitein der Genie	367

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofddred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
C. v. d. HOOGENBAND, Kolonel v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger

117de JAAR

Nr. 6

Juni 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. 11.25

MOORMAN's PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

Uit de Legerorders	326
Namen van Kazernes	327
Nederland's Verdediging tegen de Duitse Aanval (XVI)	328

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

De Strijd op Celebes	338
--------------------------------	-----

Redactioneel Gedeelte.

Regionale Verdragen I, door Mr J. T. v. d. Houten, Reserve-Kapitein voor Algemene Dienst	348
De Berechting van de Indië-deserteurs, door Mr Dr J. P. van Erk, Luitenant-Kolonel	356
Uit de Buitenlandse Vakpers	359
Legerleiding en Militaire Rechtspraak II, door Mr H. H. A. de Graaff, Luitenant-Kolonel der Artillerie	360
De Mechanische Uitrusting, door J. W. Portier, Kapitein der Genie	367

OFFICIELE MEDEDELINGEN

van het

Ministerie van Oorlog

UIT DE LEGERORDERS

Nr. 110 L — Herformatie der Koninklijke Militaire Academie.

Ter kennis van de Koninklijke landmacht wordt gebracht, dat de Koninklijke Militaire Academie opnieuw wordt geformeerd op 1 Mei 1948.

Nr. 114 L-LM — Verzekering tegen vliegtuigongevallen bij dienstreizen.

In verband met een besluit van de Ministerraad is door de Minister van Financiën bepaald, dat, in afwachting van een nadere regeling, ieder ambtenaar bevoegd is de premie te declareren van een op eigen naam gesloten verzekering tegen vliegtuigongevallen tijdens dienstreizen per vliegtuig.

In afwachting van het tot stand komen van deze regeling is door mij een voorlopige regeling getroffen krachtens welke, door na te noemen ambtenaren en militairen voor Rijksrekening verzekeringen kunnen worden gesloten voor een uitkering van ten hoogste f 100.000 bij overlijden of blijvende algehele invaliditeit tengevolge van een vliegtuigongeval, overkomen bij het verrichten van dienstreizen per vliegtuig waarbij hetzij van een vliegtuig van een burgerluchtvaartmaatschappij hetzij van een militair vliegtuig gebruik werd gemaakt.

Voor deze verzekering dienen belanghebbenden zelf zorg te dragen.

De verzekeringen zullen kunnen worden gesloten voor de heen- en terugreis, en voor het eventueel vliegen in het land van bestemming om zich voor dienst van de ene naar de andere plaats te begeben.

De betaalde premiën kunnen — onder overlegging van bewijsstukken — afzonderlijk op een declaratie in tweevoud aan het Rijk in rekening worden gebracht.

Bedoelde voorlopige regeling geldt, behoudens de na te noemen uitzonderingen voor:

a. de ambtenaren in vaste dienst of op arbeidscontract werkzaam bij het Ministerie van Oorlog of daaronder ressorterende diensten en instellingen;

b. de in werkelijke dienst zijnde militairen van de Koninklijke landmacht.

Van de voorlopige regeling is uitgezonderd de militair, die in het bezit is van een brevet als luchtvarende en in het genot is van de daaraan verbonden toelage, welke wordt toegekend bij het geregeld deelnemen aan dienstvluchten.

Nr. 115 L-LM — Melden van militairen bij aankomst in Indië.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat niet in detachementsverband reizende militairen, zich onmiddellijk na aankomst in Indië zullen moeten melden bij de Commandant van het Subsistentenbataljon te Batavia.

Autoriteiten en commandanten, die opdracht geven tot uitzending van personeel, dragen zorg, dat dit vóór het vertrek uit Nederland van deze verplichting op de hoogte is gesteld.

Nr. 131 L — Brevetten voor officieren, die de studiën aan de Hogere Krijgsschool en de daarbij aansluitende detachering en opleiding hebben gevolgd.

De Minister van Oorlog, overwegende de wenselijkheid regeland op te treden met betrekking tot het verstrekken van brevetten aan officieren, die de krijgskundige studiën aan de Hogere Krijgsschool en/of de hierop aansluitende detacheringen en opleiding hebben gevolgd, welke uiteindelijk leiden tot het verkrijgen van de bekwaamheid voor plaatsing bij het Dienstvak van de Generale Staf,

bepaalt:

1. De officieren, die de krijgskundige studiën aan de Hogere Krijgsschool met gunstige uitslag hebben gevolgd, ontvangen van de Directeur der Hogere Krijgsschool een getuigschrift, overeenkomstig bijlage I van deze beschikking.

2. De officieren, genoemd onder 1 die, na gedurende één jaar te zijn gedetacheerd bij door de Chef van de Generale Staf aan te wijzen staven en bureaux, naar oordeel van deze autoriteit

bewezen hebben de bekwaamheid te bezitten voor het bekleden van een functie in een oorlogsstaf, waarvoor stafbekwaamheid wordt vereist, ontvangen van de Chef van de Generale Staf een brevet, overeenkomstig bijlage II van deze beschikking (Stafbrevet C). Zij zijn gerechtigd tot het dragen van het onderscheidingsteken voor Stafbekwaamheid.

3. De officieren, genoemd onder 1 die, na gedurende één jaar te zijn gedetacheerd bij door de Chef van de Generale Staf aan te wijzen staven en bureaux, naar het oordeel van deze autoriteit bewezen hebben de bekwaamheid te bezitten voor het bekleden van een functie in een vredes- en oorlogsstaf, waarvoor stafbekwaamheid wordt vereist, ontvangen van de Chef van de Generale Staf een brevet, overeenkomstig bijlage III van deze beschikking (Strafbrevet B).*)

Zij zijn gerechtigd tot het dragen van het onderscheidingsteken voor stafbekwaamheid. Zij kunnen door de Chef van de Generale Staf worden aangewezen voor het volgen van de opleiding strekkende tot het verwerven van de bekwaamheid voor het bekleden van een

functie bij het Dienstvak van de Generale Staf.

4. De officieren, genoemd onder 3, die na het volgen van de daartoe bestemde opleiding naar het oordeel van de Chef van de Generale Staf bewezen hebben, de bekwaamheid te bezitten voor het bekleden van een functie bij het dienstvak van de Generale Staf, ontvangen van de Chef van de Generale Staf een brevet, overeenkomstig bijlage IV van deze beschikking (Strafbrevet A).*)

Nr. 141 L-LM — Viering van de verjaardagen van leden van het Koninklijk Huis.

Overeenkomstig het besluit van de Raad van Ministers zal, in afwijking van het gestelde in art. 35, lid 1b, van het Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der Koninklijke landmacht, deel A, op de verjaardagen van H.K.H.H. Prinses Juliana en Prins Bernhard dienst worden verricht als op andere werkdagen.

Deze wijziging zal te zijner tijd worden aangebracht in vorengenoemd reglement.

*) De bijlagen werden niet overgenomen.

NAMEN VAN KAZERNES

In de Militaire Spectator van Januari 1935 zijn opgenomen de namen en de korte levensbeschrijving van hen, die zich in de loop der eeuwen voor onze landsverdediging verdienstelijk hebben gemaakt en wier namen verbonden zijn aan de in gebruik zijnde kazernes.

In het boekwerk „Op de bres voor Neerlands onafhankelijkheid”, door Mr. H. J. Kruls en H. Staring is een hoofdstuk gewijd aan: „Mannen wier namen in de Kon. Landmacht blijven voortleven”.

Van de nog niet gepubliceerde namen zal, ten dienste van de kazernebewoners een opgave in dit en latere nummers volgen.

Koning Willem I kazerne te 's Hertogenbosch genoemd naar Willem Frederik, koning der Nederlanden, Groothertog van Luxemburg, Prins van Oranje-Nassau geb. te 's Gravenhage 24 Aug. 1772. Regerend Vorst van Fulda en Corvey in 1802, van Nassau in 1806. Op 16 Maart 1815 geproclameerd als Koning der Nederlanden, met bewonderingswaardige werkzaamheid in 1814 de bevrijding van ons Vaderland voltooid.

7 October 1840 afstand gedaan van de troon, zich teruggetrokken naar Berlijn, waar hij als Graaf van Nassau op 12 December 1843 overleed. Met grote pracht werd Hij op 2 Januari 1844 in de vorstelijke grafkelder te Delft bijgezet.

Publicaties van Sectie G 8 van het Hoofdkwartier
van de Generale Staf uit het in bewerking zijnde stafwerk

NEDERLAND'S VERDEDIGING TEGEN DE DUITSE AANVAL

De Krijgsverrichtingen op het Zuidfront
van de Vesting Holland (XVII)

Toen de Luitenant-Kolonel C.-2 R.W., ondanks herhaald aandringen, van geen zijner beide B.Cn. berichten kreeg over het verloop van de strijd, had hij zich persoonlijk naar voren begeven, eerst naar II-2 R.W., daarop naar II-1 R.W. Onderweg ontmoette hij een Res. 1e Luitenant, Commandant van het detachement der 3 Comp. Torpedisten, wien hij opdracht gaf zijn manschappen, die over 1 zw. mitr. beschikten, te verzamelen en de Johan de Wittbrug te bezetten, zodra de wielrijders deze zouden hebben overschreden. Teneinde te bewijzen, dat het mogelijk was om op te rukken, overschreed de Luitenant-Kolonel daarop, met de sectie van M.C.-II-2 R.W. onder een Res. 1e Luitenant de Johan de Wittbrug en drong door tuinen tot dicht bij de Singel door.

Daarop stelde hij de Majoor, C.-II-1 R.W., hiermede in kennis en beval omstreeks 14.15 de bij de Johan de Wittbrug aanwezige wielrijders naar het Station op te rukken. De sectie van M.C.-II-2 R.W. onder bovenbedoelde Luitenant was inmiddels naar de Lenghenstraat teruggekeerd. De voorwaartse beweging werd uitgevoerd door delen van 1-I-2 R.W. (behalve de 4e sectie, die zich bij de Vriesebrug bevond), de uit commandogroep en één sectie bestaande 2-II-1 R.W. en de 3e sectie van 3-II-1 R.W. onder een Luitenant.

In weinig geordende formatie werd de brug overschreden.

Het gedeelte, dat door de Johan de Wittstraat trachtte op te rukken, ontving mitrailleurvuur en werd met een verlies van 1 gesneuvelde, teruggeslagen, een Res. Kapitein, C.-1-I-2 R.W., geraakte door een ongeval buiten gevecht en gaf het commando over aan een Res. 1e Luitenant. Beter verging het de sectie van 2-II-1 R.W. onder een Luitenant en de 2e sectie van 1-I-2 R.W. onder een andere Luitenant, die door de tuinen aan de Oostzijde van de Johan de Wittstraat oprukten en de Singel bereikten. Hierbij werd een door eigen vuur onklaar geschoten stuk van 3.7 buit gemaakt. De Luitenant S.C. van 2-II-1 R.W. deed zijn sectie in groepjes van 3 man sprongsgewijze de Singel oversteken, doch werd daarbij zelf te 14.50¹⁾ door een longschot en een granaatscherf zwaar gewond. Een wielrijder voerde hem naar achteren en keerde daarop terug, waarop hij even later zelf werd gewond. Ook 2 andere manschappen der sectie werden buiten gevecht gesteld. De voorwaartse beweging stakte.

1) Aangezien het horloge van deze Luitenant S.C. hierbij werd beschadigd en bleef stilstaan, kan dit uur nauwkeurig worden bepaald.

Aangezien het verder oprukken kennelijk werd belet door een tweetal vijandelijke mitrailleuropstellingen in huizen N. van het Station, zond C.-2 R.W., die de voorwaartse beweging had gevolgd, een ordonnans naar de troepen bij de Spuibrug met bevel deze opstellingen in de flank aan te vallen. Korte tijd later werd hij bij de Kantonnementscommandant ontboden en verliet daarom dit deel van het gevechtsveld.

Omstreeks dit tijdstip verschenen uit de richting van het Station een 12-tal vechtwagens, die al vurend in de richting van de Johan de Wittbrug reden en zodoende de straten schoon veegden. Een gedeelte der wielrijders dekte zich in de huizen en tuinen, anderen slaagden er in over de brug te komen. De barricade op de brug kreeg een voltreffer, waardoor een gedeelte werd vernield, evenals een der bezette huizen aan de Vest. Waarschijnlijk afgeschrikt door de vele versperringen zetten de vechtwagens de aanval tegen de Johan de Wittbrug echter niet door. Een gedeelte sloeg rechts af en kwam zodoende op het Vrieseplein, O. van de Vriesebrug. Andere wagens sloegen links af de Albert Cuypsingel in.

Inmiddels hadden de wielrijders ook bij de Spuibrug de aanval ingezet, waarbij een Res. 1e Luitenant, C.-M.C.-II-1 R.W., de daadwerkelijke leiding had. Deze ging met 6 zijner zw. mitrs. en een aantal pontonniers sprongsgewijze over de Spuibrug vooruit in de richting van de tunnel. Met krachtige vuurstoten onderdrukten de zw. mitrs. het van verschillende zijden komende vuur. Door dit voorbeeld aangespoord volgden ook delen van de 1e- en de 3e Comp., terwijl krachtdadig hulp werd verleend door een Res. 1e Luitenant, die zich met omstreeks $\frac{2}{3}$ deel zijner Sectie spoorwegtroepen, bij de aanvallers aansloot. Een auto, met wapenen en veel munitie, waaruit — blijkens inlichtingen van inwoners — kort geleden Duitse troepen waren ontladen, werd buitgemaakt.

In de straten lagen verscheidene Duitse gesneuvelden. Met 2 zijner stukken bereikte C.-M.C.-II-1 R.W. de tunnel, terwijl 2 stukken de Singel (van Strijsingel) naar het Westen afsloten en 2 andere stukken volgden. Bij de tunnel nam bedoelde Luitenant waar dat een groot aantal vechtwagens over de verkeersbrug in de richting van Zwijndrecht reed.¹⁾ De Luitenant, C. van de Sectie Spoorwegtroepen, bezette met een aantal zijner mannen een in de nabijheid gelegen gronddekking van een schuilkamer, terwijl C.-M.C.-II-1 R.W., een eind terug reed om het oprukken der andere troepen te regelen. De Kapitein, C.-3-II-1 R.W., doorzocht met omstreeks drie sectiën zijner compagnie enige ten Westen van de Spuiweg gelegen huizen, waaruit vuur was ontvangen.

Op dit ogenblik naderden uit Oostelijke richting langs de Singel (Albert Cuypsingel) een vijftal vechtwagens, die hevig vurend naar het Westen doorstootten.²⁾ De Luitenant S.C. met zijn Sectie Spoorwegtroepen, 6 der zware mitrs. en een aantal wielrijders en pontonniers werden zodoende afgesneden en later grotendeels gevangen genomen. Hieronder bevond zich een Res. 1e Luitenant, wnd. C.-1-II-1 R.W., met een gedeelte dezer compagnie. Enkele ontsnapten en wisten

1) De tegen Rotterdam opmarcherende 9e Pantserdivisie.

2) Van Duitse zijde werd vernomen, dat een Comp. vechtwagens (24 wagens) was ingezet om de stad Dordrecht te zuiveren. Vermoedelijk trad hier een sectie van 5 wagens op.

later de eigen troepen weer te bereiken. De Luitenant, C.-M.C.-II-1 R.W., bereikte, evenals de Kapitein, C.-3-II-1 R.W., met het gros zijner compagnie, de brug. Even later reed een vechtwagen vurend over de Spuiweg naar de Spuibrug. Onder het vijandelijk vuur sprongen een Vaandrig van de M.C. en een Sergeant van 3 Depot Comp. pontonniers op de brug en slaagden er nog juist in deze open te draaien. Omstreeks gelijktijdig kwam een ordonnans van de Kantonnementscommandant, die mededeelde, dat de naderende vechtwagens Franse vechtwagens waren en hierop derhalve *niet* moest worden gevuurd. De oranje-gele herkenningslap, waarmede de vechtwagen was voorzien en de zwarte kleding van de in de open toren zichtbare wagencommandant schenen te bevestigen, dat dit een Franse wagen was. De Luitenant liet daarop met een tweetal, uit woningen verkregen, Nederlandse vlaggen zwaaien. De wagencommandant wuifde terug, de vechtwagen reed tot kort voor de brug en opende toen een overweldigend vuur. In korte tijd waren het stuk pag. een zw. mitr. van het M.E. en één der beide zw. mitrs. van de bij de brug gebleven sectie der M.C.¹⁾ vernield, de bediening buiten gevecht gesteld. De overige verdedigers spatten uiteen; de motorrijders der M.C. onder medevoering van hun laatste stuk, de S.C. der zw. mtrs. en de zijnen onder achterlating hunner 2 overgebleven stukken.

Daar de brug nog juist was opgedraaid kon de vechtwagen echter niet doorrijden en keerde na enige tijd terug.

Omstreeks gelijktijdig werd een vechtwagenaanval gedaan op de *Vriesebrug*. Enige tijd te voren was hier vuur ontvangen uit een tegenover de brug gelegen drukkerij, waaraan met een tweetal schoten uit de 7 veld een einde was gemaakt.

Op het bericht van een uit het voorterrein komend sergeant, dat een aantal vechtwagens door de Reeweg Oost — die onder de naam Vrieseweg recht op de Vriesebrug aanloopt — naderde, bereidden de verdedigers zich er op voor deze te ontvangen.

Een Luitenant, S.C. van de Compagnie pag, sprak de mannen bemoeigend toe en maande een ieder aan stand te houden en zijn plicht te doen. Een wachtmeester van K.R.A. deed laden en zijn vuurmond in de richting van de Vrieseweg brengen. Hij zelf fungeerde als No. 1, terwijl twee rijdende artilleristen als No.'s 2 en 3 optraden en een door bovengenoemde Luitenant ter beschikking gestelde treinsoldaat dienst deed als No. 4. De mannen waren vol vertrouwen in de uitwerking van hun stuk en wachten de vijand vastberaden op. De eerste vechtwagen, die werd waargenomen, stak, vermoedelijk uit de Kromme Dijk komend, op omstreeks 1000 m voor de brug de Vrieseweg over. Op last van C.-2 R.W. gaf een sergeant — hoewel zelf de afstand te groot achtend — een schot af, dat zonder resultaat bleef. Tijdens het wachten op de dingen die komen zouden gaf de Kantonnements-Commandant de mening te kennen, dat de naderende vechtwagens Franse wagens zouden zijn.

Plotseling verscheen een vechtwagen, in stede van uit de Vrieseweg uit de Cornelis de Wittstraat komend, op het pleintje voor de brug en opende het vuur. Terwijl de projectielen hem om de oren gierden, bracht bovengenoemde Wachtmeester van K.R.A. snel de vuurmond in de

1) Eén der drie stukken was op 12 Mei verloren gegaan.

richting en loste een schot, dat de vechtwagen in de koepel trof.¹⁾ Daarna liet hij weer laden richtte op een tweede vechtwagen, die inmiddels het vuur reeds had geopend, en loste een tweede schot. Het viel niet vast te stellen of ook dit doel trof, daar de wolken zand, die de ontploffende projectielen in de opgebroken straat opwierpen, het uitzicht belemmerden. Bovendien vatte de kleding van de Wachtmeester vlam en werd hij door een granaatscherf in het been gewond. Toen hij voor de derde maal deed laden, was het de No. 2 onmogelijk het sluitstuk te openen. De aanzetter willende grijpen om te trachten hiermede het sluitstuk te openen, zag de Wachtmeester de No.'s 3 en 4 badend in hun bloed op de grond liggen. Een granaat had hen beiden gedood. Gelijktijdig klonk een hevige knal en werd het sluitstuk uit de vuurmond geslingerd. Later bleek de vuurmond recht in de loop te zijn getroffen. Kruipend wist de Wachtmeester een huis te bereiken, vanwaar hij later naar een hospitaal werd vervoerd. De No. 3 ontkwam en meldde zich bij zijn Luitenant Batterijcommandant. Het stuk pag. had intussen nog niet kunnen vuren, daar het te veel naar rechts was opgesteld om de uit de Cornelis de Wittstraat komende vechtwagens onder schot te krijgen. Tijdens het vuurduel tussen de vechtwagens en de 7 veld verliet de Luitenant C. van de sectie pag., op de hernieuwde bewering van de Kantonnements Commandant dat het Franse vechtwagens waren, de dekking, teneinde beter te kunnen waarnemen en viel daarop, door een mitrailleurbundel dodelijk getroffen, neer. Ook een 2e Luitenant en een dpl. Korporaal, behorende tot de bediening van het stuk pag., werden dodelijk getroffen, terwijl ook verscheidene torpedisten dood en gewond neerstortten.

Denkende de weerstand volledig te hebben gebroken, reed de voorste vechtwagen naar de brug. Hier bevonden zich echter nog een Sergeant-capitulant met een dpl. wielrijder bij het stuk pag. De sergeant loste een schot, zonder echter door de rook- en kruitdamp de uitwerking te kunnen waarnemen. De achter hem staande dpl. korporaal der 3e sectie-M.C.-II-2 R.W. constateerde een treffer. Onmiddellijk daarop sloeg een mitrailleurbundel, komende uit één der omliggende huizen, bij de laatste verdedigers in, waarop deze zich, kruipende langs de huizen, terugtrokken.

De vechtwagens reden thans over de brug. Eén der wagens bleef hier staan. Enkele andere²⁾ sloegen links af over de Vest en reden vervolgens het op de Vest uitkomende smalle gedeelte van het Bagijnhof in. Het stuk pag. van II-1 R.W. dat, staande op de hoek van de Lenghenstraat, het smalle gedeelte van het Bagijnhof had afgesloten, had een schot op de vechtwagens afgegeven toen zij, aan de overzijde van de Vest, op de Bleekersdijk reden. Daarop had dit stuk echter vuur in de rug ontvangen van de op het Bagijnhof opgestelde eigen troepen en zich vervolgens in de Lenghenstraat teruggetrokken.

De toegang tot het Bagijnhof was dus geheel vrij.

De vechtwagens geraakten nu in de rug van het stuk 7 veld, dat de

1) Een Res. Off. v. gez. 2e kl. trof in de namiddag van 13 Mei bij de Oostelijke uitgang van Dordrecht een vechtwagen aan, waarvan de enige inzittende dodelijk gewond bleek te zijn.

2) Vermoedelijk viel ook hier een sectie van 5 wagens aan en reden, aannemende dat de getroffen wagen staan bleef, 4 wagens door.

Johan de Wittbrug bestreek en niet tijdig kon worden omgegooid, daar de staart — teneinde de op het gladde asphalt te wachten terugloop tegen te gaan — met zandzakken was vastgezet. Het stuk werd op dit ogenblik gecommandeerd door een Res. 1e Luitenant daar de Luitenant, Batterij-Commandant, zich naar het Bagijnhof had begeven. Zonder op het stuk 7 veld acht te geven, reden twee der vechtwagens het Bagijnhof op, daarbij laverend door de openingen in de versperringen en met hun vuur het Bagijnhof in een oogwenk schoonvegend. Een schoenwinkel vloog in brand.

Het op het Bagijnhof aanwezige stug pag. van II-1 R.W. onder een dpl. Sergeant, waarbij ook de S.C., een Vaandrig, aanwezig was, werd, juist met front naar de Visstraat in stelling gebracht, teneinde eventueel uit die richting komende vechtwagens op te vangen. De Vaandrig wierp echter het stuk pag. om, schoot, teneinde schootsveld te krijgen, een gat in een voor hem liggende tegelversperring, werd door de luchtdruk een ogenblik tegen de grond geworpen, sprong weer op en opende het vuur op de beide vechtwagens. Van de voorste wagen scheurde de koepel open, ook de tweede wagen werd getroffen. Daarop sprongen uit de Lenghenstraat enkele manschappen, waarschijnlijk motorrijders, te voorschijn en koppelden in een oogwenk een kabel aan. De getroffen wagens werden daarop weggesleept, blijkbaar door een tweetal vechtwagens, die buiten het zicht van het pag. geschut in genoemde straat stonden.

Vervolgens verdwenen de vechtwagens in de Lenghenstraat en zijn blijkbaar over de Vriesebrug de stad weer uitgereden.

Een vierde aanval volgde op de *Zuider Sluisbrug*. Ten Zuiden van deze brug had de 2e Luitenant, behorende tot de Staf van het Depot zich met zijn detachement, bestaande uit 18 man met 4 à 5 lt. mitrs. en 1 vuurmond van 4,7, onder voortdurende schermutselingen met de Duitse bezetting gehandhaafd. Omstreeks 14.00 bleek hem, dat het Kantonnementsbureau verlaten was en toen het hem gelukte telefonisch in verbinding te komen met de Kantonnementscommandant, die kort te voren zijn commandopost had verplaatst naar het Postkantoor op het Bagijnhof, gelaste deze hem achter de Zuider Sluis terug te trekken en de brug op te halen. Achter de brug terug getrokken, bleek het genoemde 2e Luitenant dat zich hier versperringen bevonden, bezet door een stuk pag. (van II-1 R.W. onder een dpl. sergeant), waarachter zich een aantal wielrijders (de beide sectiën van 1-II-1 R.W., die naar de Westrand van Dordrecht waren gezonden) bevonden. Voorts bleek het meergenoemde Luitenant, dat de brug slechts naar 's vijands zijde kon worden opgehaald en dan het schootsveld van de pag. geheel weg zou nemen. Telefonisch meldde hij één en ander aan de Kantonnementscommandant, en vroeg en verkreeg toestemming weder naar zijn oude stelling vooruit te gaan. Juist op dit ogenblik verscheen een Luitenant, die het gebeurde bij de Spuibrug mededeelde.

Van barricade tot barricade gingen de 2e Luitenant en zijn S.m. met hun mannen weder langs de Achterhakkers en de Sluisweg vooruit. Het stuk pag. kwam onder leiding van eerstgenoemde in stelling achter een te voren gebouwde zware barricade op de Achterhakkers, daar het stuk pag. van II-1 R.W. van achter de brug de Sluisweg bestreek.

Plotseling barstte van alle zijden vuur los. De onverschrokkenheid

van de S.m. voorkwam een wanordelijke vlucht der langs de Sluisweg oprukkende manschappen en deed deze ordelijk, elkaar met vuur dekkende, terug gaan. Een dpl. van de 2 Depot Comp. Pont., die zich ook de vorige dagen steeds had onderscheiden, bleef aan 's vijands zijde van de brug met een lt. mitr. in stelling tot de anderen over de brug waren.

Ook meergenoemde 2e Luitenant had zich hier heen begeven. Even later werd de bediening van het pag. geschut door hevig granaat- en mitrailleurvuur uit een vijandelijke vechtwagen teruggedreven, onder achterlating van het geschut.

Teneinde te voorkomen dat dit in 's vijands handen zou vallen reed de Luitenant met zijn S.m. en een dpl. Grenadier, die zich daartoe vrijwillig aanboden, onder een kogelregen in een Ford-twoseater naar voren. Zij bereikten het stuk pag., dat echter op dit ogenblik door een granaat werd vernield. Daar het pleintje voor de brug onder hevig vuur lag, zowel van de vechtwagens als van de brugbezetting, was terugtrekken onmogelijk. De drie dapperen verborgen zich in een kelder en moesten zich in de loop van 14 Mei door de honger gedreven overgeven.

Zodra de voorste der langs de Sluisweg oprijdende vechtwagens in het zicht van het achter de brug opgestelde stuk pag. kwam, gaf dit een schot af. Gelijktijdig verscheen een vechtwagen uit de richting van de Achterhakkers, waaruit de verdedigers geen aanval verwachtten en opende flankerend het vuur. Het tweede schot vernielde het stuk pag., doodde de No. 1 der bedieningsmanschappen en verwondde enkele anderen. De thans weerloos geworden verdedigers spatten onder het vuur der vechtwagens uiteen.¹⁾ Wellicht omdat de nauwe straten, die van de brug af de stad invoeren, grondig waren versperd, drongen de vechtwagens niet in de binnenstad door.

Een gedeelte der door de pantseraanvallen van de bruggen verdreven verdedigers was, in de mening door de vechtwagens te worden vervolgd, naar het Papendrechtse veer gevlucht. De C.-2 R.W., die zulks bemerkte, snelde met twee officieren daarheen en wist, met het pistool in de vuist, de paniek te bezweren en de vluchtelingen naar hun onderdelen te doen terugkeren. Voorts deed hij het bij de Noorderbrug opgestelde stuk pag. tijdelijk bij het Papendrechtse veer in stelling komen om eventueel doorgebroken vechtwagens hier op te vangen.

Geleidelijk keerden orde en rust enigszins terug. Het moreel der wielrijders had echter door de vechtwagenaanvallen, waarvan herhaling was te wachten en waartegen zij zich niet opgewassen gevoelden, en door het alom verbreide denkbeeld van „verraad”, zeer geleden. Met het oog op een herhaling van de pantseraanvallen werden verschillende toegangsstraten met K-rollen en door het dwars zetten van voertuigen versperd en werden handgranaatpaketten gereed gemaakt. De bruggen werden opnieuw bezet. Een Luitenant van het detachement Biesbosch der 3e Comp. Torpedisten, die de Vriesebrug opnieuw bezette, deed

¹⁾ Deze voorstelling van zaken berust op het ooggetuigenverslag van twee sergeanten der pontonniers, behorende tot de officiersopleiding der pontonniers, die kort voor de aanval bij de Zuider Sluisbrug aankwamen. Zij logenstrafte de bewering, die de ronde heeft gedaan, als zou de tweede vechtwagen in de rug der verdedigers, d.w.z. aan de eigen zijde van de Spui Haven, zijn verschenen.

de klep van deze brug thans openen. De Luitenant, Batterij-Commandant van 4-K.R.A. trachtte het brugdek van de Johan de Wittbrug met springstof der wielrijders te doen vernielen, hetgeen slechts zeer onvolledig slaagde. Een op last van de Majoor C.-I-2 R.W. door twee dpl. Sergeanten der pontonniers ondernomen poging om deze brug, met uit Papendrecht gehaald trotyl, op te blazen kwam niet meer tot uitvoering. Evenmin gelukte het de naar 's vijands zijde opengaande Zuider Sluisbrug te vernielen.

Het uitleggen van de K-rollen bemerkende, gaf de Kantonnementscommandant, die zich na het doordringen van de vechtwagens over de Vriesebrug naar zijn commandopost in het postkantoor moet hebben gespoed, bevel doorgangen te laten voor het verkeer van de eigen voertuigen. Hij gaf daarbij te kennen nog steeds niet aan de aanwezigheid van Duitse vechtwagens te geloven en voegde de officieren der Wielrijders de woorden toe: „Jullie ziet spoken”. Het reeds zo sterke wantrouwen tegen de Kantonnementscommandant kreeg hierdoor nieuw voedsel, zodat de B.Cn. der wielrijders met hun officieren besloten geen bevelen van de Kantonnementscommandant meer op te volgen.

Intussen was reeds sedert enige tijd het besluit genomen Dordrecht te ontruimen.

Toen de C.Lt.Div., die, zoals t.a.p. vermeld, te 4.00 in de morgen op het Kantonnementsbureau te Dordrecht was gekomen en aldaar van een Kapitein van de Generale Staf het lot van de op het Eiland van Dordrecht optredende Gevechtsgroep had vernomen, achtte hij het onraadzaam de strijd om Dordrecht voort te zetten. Hij vroeg en verkreeg daarop telefonisch van C.Vg.H. toestemming Dordrecht te ontruimen en zijn troepen terug te nemen op de noordelijke oever van de Merwede. Hierop verstrekke C.Lt.Div. de Kantonnementscommandant opdracht zolang stand te houden, tot de overige troepen van het Eiland van Dordrecht van oever waren verwisseld en daarna terug te trekken. Hij kreeg hiertoe de beschikking over Staf-2 R.W., II-1 R.W., II-2 R.W., M.E.-Lt.Div. en het Depot der Pontonniers en Torpedisten. Aan de Commandant van bedoelde gevechtsgroep, deed C.Lt.Div. de reeds bekende opdracht toekomen met het overschot zijner troepen over Wantij en Merwede terug te trekken en stelling te nemen à cheval van de spoorbrug naar Sliedrecht.

Vervolgens verliet C.Lt.Div. omstreeks 10.00 met zijn staf over het Papendrechtse veer het Eiland. Hij belastte hier C.-2 R.H.M. — welk regiment nog steeds niet verenigd was — met het ter plaatse regelen van de overtocht der troepen en begaf zich naar Wijngaarden, teneinde aldaar de commandopost te vestigen. Aangezien de staf hier bij aankomst door een vijandelijk vliegtuig werd beschoten, besloot C.Lt.Div., nadat dit vliegtuig was verdwenen, de commandopost niet te Wijngaarden doch te Molenaarsgraaf te vestigen.

Om 18.45 trachtte C.Lt.Div. telefonisch de Kantonnementscommandant te Dordrecht te bereiken, teneinde hem op te dragen, met de troepen uit Dordrecht terug te gaan op de N. oever van de Merwede. Daarna moest C.-2 R.W. bij Papendrecht een verdediging organiseren tussen pl. 120 aan de Noord en pl. 319 aan de Merwede. Het gelukte echter niet de Kantonnementscommandant te bereiken. Wel werd

telefonisch contact met de Luitenant-Kolonel, C-2 R.W. verkregen, wie werd verzocht het bevel aan eerstgenoemde over te brengen. (Zie *bijlage E*).

De Luitenant-kolonel gaf daarop bevelen voor de terugtocht zijner troepen over het Papendrechtse veer, die omstreeks 19.00 aanving. Met behulp van de auto's der C. Pont. Lt.Div. werd om dit veer een versper-ring gebouwd teneinde bij een vijandelijke doorbraak als laatste reductie te kunnen dienen. De bruggen bleven tijdens de overtocht afgesloten door pag. en zw. mitr., waarbij de C. Pag. van II-1 R.W. die, zoals vermeld, 2 stukken had verloren, werd versterkt met het stuk pag. ingedeeld bij de 3 Depot Comp. Pont.

Hoewel berichten binnenkwamen, dat in het Park Merwestein en het Oranjepark vijandelijke vechtwagens, motorrijders en infanterie op auto's werden samengetrokken en verder zuidelijk artillerie in stelling werd gebracht, verliep de overtocht ongestoord. De 1 en 2 Depot Comp. Pont., die zich onder bevel van C.-II-2 R.W. hadden gesteld, gingen met dit bataljon over. Ook de vuurmond van 4-K.R.A. onder de Batterij Commandant sloot zich bij de terugtocht aan.

De Kantonnementscommandant, die van de overtocht verwittigd was, weigerde aanvankelijk zich hierbij aan te sluiten en gelastte de Commandanten der 3 Depot Comp. Pont. en der Depot Comp. Torp. tot de laatste man stand te houden.

Enige tijd later verleende hij echter toestemming aan de terugtocht deel te nemen. De C.-3 Comp. deed tevoren een grote hoeveelheid trotyl, die in een loods was opgeslagen, onder leiding van een opperschipper te water werpen.

14 Mei omstreeks 3.00 voer de laatste pont, bemand met een stuk pag. van II-1 R.W. en twee zw.mitr., over. Behoudens een vrij groot aantal achterblijvers, die van hun onderdeel waren afgeraakt, ten dele van uitputting waren ingeslapen en de terugtocht niet hadden bemerkt, en vele rijwielen, kwamen troepen en materieel behouden op de noordelijke Merwede-oever aan. De beide ponten werden daarna aan de Papendrechtse oever tot zinken gebracht.

De gelederen waren echter zeer gedund.

Bij *II-1 R.W.* had de 1e Comp. alle officieren verloren (1 gesneuveld, 1 gewond en 1 gevangen genomen), vele manschappen waren vermist, het overschot werd gecommandeerd door een Vaandrig; de 2e Comp. bestond nog steeds uit een commandogroep en één sectie, waarvan de commandant buiten gevecht was gesteld; bij de 3e Comp. was één der drie officieren vermist; de M.C. telde nog slechts 1 stuk; de C. Pag. telde 3 stukken. Van de 15 combattante officieren, waarmede de strijd te Dordrecht was begonnen had het bataljon er 6 verloren.

Bij *II-2 R.W.* ontbrak nog steeds de 3e Comp., het overschot was bij de 1e Comp. gevoegd; de 2e Comp. had haar beide officieren verloren (1 gedood, 1 gewond) en was ook overigens, door verliezen en vermisten, zeer incompleet; bij de M.C. had een Luitenant, wiens sectie haar materieel had verloren, met twee onbeheerd aangetroffen zw. mitr. (één Schwarzlose, één Vickers) en het hem overgebleven personeel, een nieuwe 4e sectie gevormd, zodat de compagnie 11 stukken telde; bij de C. Pag. was één der beide officieren gesneuveld. Bij *1-I-2 R.W.*, ingedeeld bij *II-2 R.W.*, was de C.C. buiten gevecht geraakt.

Van de 15 combattante officieren, waarmede dit bataljon de strijd te Dordrecht was begonnen, ontbraken er 3; 1-I-2 R.W. had 1 der 5 officieren verloren.

De *pontonniërs en torpedisten*¹⁾ hadden van hun 18 combattante officieren er 6 verloren (2 gesneuveld, 2 gewond, 2 gevangen genomen).

De *Sectie Spoorwegtroepen* was vrijwel geheel afgesneden en in gevangenschap geraakt.

Bij het aanbreken van de morgen van 14 Mei woei op de toren van Dordrecht de vanwege het Gemeentebestuur gehesen witte vlag. Een Res. 1e Luitenant van 3-II-1 R.W., die, door slaap overmand was achtergebleven, begaf zich in de morgen van 14 Mei op verzoek van de Burgemeester met deze en de Hoofdcommissaris van politie naar de Commandant der binnenrukkende Duitse troepen, die hem opdracht verstrekke de in de stad aanwezige Nederlandse militairen te verzamelen.

Deze werden vervolgens afgevoerd naar Rijsoord, waar een krijgsgevangenkamp was ingericht.

e. Samenvatting.

De operatie der Lichte Divisie van 13 Mei kan worden gekenmerkt door de woorden „te laat”. Een vergelijking der schetsen 10 en 13, respectievelijk weergevende de toestand op het Zuidfront 12 Mei 9.30 en 13 Mei 6.00, doet duidelijk zien, dat het indraaien van de op het Eiland van Dordrecht ingezette krachten in de richting van Tweede Tol op 12 Mei een goede kans op succes had geboden, terwijl op 13 Mei het ingrijpen der 9e Pantserdivisie, in samenwerking met duikbommenwerpers, de Nederlandse aanvalspoging in de kiem smoorde. Hoewel een juist gebruik van het pantserafweergeschut bij de Gevechtsgroep op het Eiland, zomede de aanwezigheid en het gebruik te Dordrecht van de mijnen der Compagnie pioniers tot een doeltreffender pantserafweer hadden kunnen leiden, zou zulks onder de gegeven omstandigheden de uitslag niet hebben veranderd.

De Nederlandse troepen in Dordrecht zagen zich gesteld voor één der moeilijkste taken, welke aan een troep kan ten deel vallen: de strijd in een stad. De morele factor, welke, door de onoverzichtelijkheid, de oplossende en verwarrende invloed van het gevechtsterrein, steeds een bijzonder grote rol speelt, werd hierbij nadelig beïnvloed door het vuur, dat in de rug werd ontvangen en het alom verbreide geloof aan verraad bij de gevechtsleiding.

Het hopeloze van de strijd doet de daden van moed en beleid, die aan Nederlandse zijde werden betoond, des te schoner uitkomen. Wij denken hierbij in het bijzonder aan het afslaan van de pantseraanval op het kruispunt Zeedijk—Schenkeldijk door de Kapitein, toegevoegd aan de Afzonderlijke Staf, en de Res. 1e Luitenant Commandant van 4-II-K.R.A., aan het door de Luitenant-Kolonel C.-2 R.W. te Dordrecht gegeven voorbeeld, aan de verdediging van de Vriesebrug te Dordrecht door twee Luitenants, een wachtmeester met de drie bedieningsman-

¹⁾ Met inbegrip van het detachement uit de 2e Comp. Torpedisten en dat uit de 3e Compagnie Torpedisten.

schappen van het stuk van 3-II-K.R.A., een Sergeant-capitulant met een dpl. wielrijder e.a., aan het optreden van de 2e Luitenant der Genie met de Sergeant-majoor-timmerman en een dpl. bij de Zuidersluisbrug aldaar, aan het terugslaan van de in Dordrecht binnengedrongen vechtwagens door een Vaandrig.

BIJLAGE E.

13-5-1940

's avonds laat ontvangen
tijd precies onbekend

Bevel van C.Lt.Div.
(gedicteerd)
taak standhouden.

1 R.W. blijft aan de NOORD pl. 125—Watertoren.

Twee Bats. en Bat. KLOPPENBURG.

Twee voorbats.

2 R.W. Zuidfront PAPENDRECHT, pl. 120 NOORD—Kp. 319 MERWEDE.

Piketten bij de wapens, 's nachts rest rusten in gevechtsofstelling, een uur voor zonsopgang gevechtsgereed.

II-K.R.A. (twee stukken? Antoni?) rechtstreeksche steun van 2 R.W. Munitie-aanvulling I.M.T., A.M.T. te GOUDRIAAN dag en nacht open deze trein z.m. zelf auto's geven.

Div. res. 2 R.H.M.

Woord: SCHAAPSKOOI.

Herkenningssteeken: rechterarm herhaalde malen zijwaarts strekken.

Gedicteerd aan en overgegeven door
Kapitein ANTONI.

Voor eensluidend afschrift,

De Kapitein-Adjutant,

(w.g.) A. J. G. BOUTMY.

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

van het

Kon. Nederlandsch Indische Leger

DE STRIJD OP CELEBES GEDURENDE JANUARI, FEBRUARI EN MAART 1942

I. Inleiding.

BIJLAGE: Schetskaart van Celebes (kaart I).

Zoals reeds in de inleiding voorafgaande aan de beschrijving van de strijd in Sumatra werd uiteengezet (zie blz. 489 van Jaargang 1947) beperkte de taak van de troepen in de Buitengewesten, waartoe Celebes wordt gerekend, zich tot het verzekeren van de binnenlandse rust, orde en veiligheid.

Daartoe waren voor de mobilisatie in December 1941 de in Celebes beschikbare troepen over een 16-tal plaatsen verdeeld. De sterkte van de bezetting hing natuurlijk af van de belangrijkheid en uitgestrektheid van het af te patrouilleren gebied en varieerde dientengevolge van een sterkte van 3 tot 5 brigades (sterkte van een brigade: \pm 17 man) m.d.v. dat te Makassar en te Menado over een kleine reserve aan troepen werd beschikt.

Objecten, welke voor de vijand van bijzondere grote waarde waren, zoals olievelen, kwamen op Celebes niet voor, zodat de oorlogstaak van de beschikbare troepen in hoofdzaak neerkwam op het binden van zoveel mogelijk vijandelijke troepen. Hiernaast moest aandacht worden besteed aan de verdediging van vliegvelden, waarvan als voorname het vliegveld op Z.O. Celebes nabij Kendari moet worden aangemerkt.

De actie op Celebes is in hoofdzaak in drie gebieden gevoerd, t.w.

- a. Zuid-West Celebes.
- b. Zuid-Oost Celebes.
- c. Minahassa.

Al deze acties staan elk op zich zelf, zodat deze dan ook elk afzonderlijk in beschouwing zullen worden genomen.

II. Actie in Zuid-West Celebes.

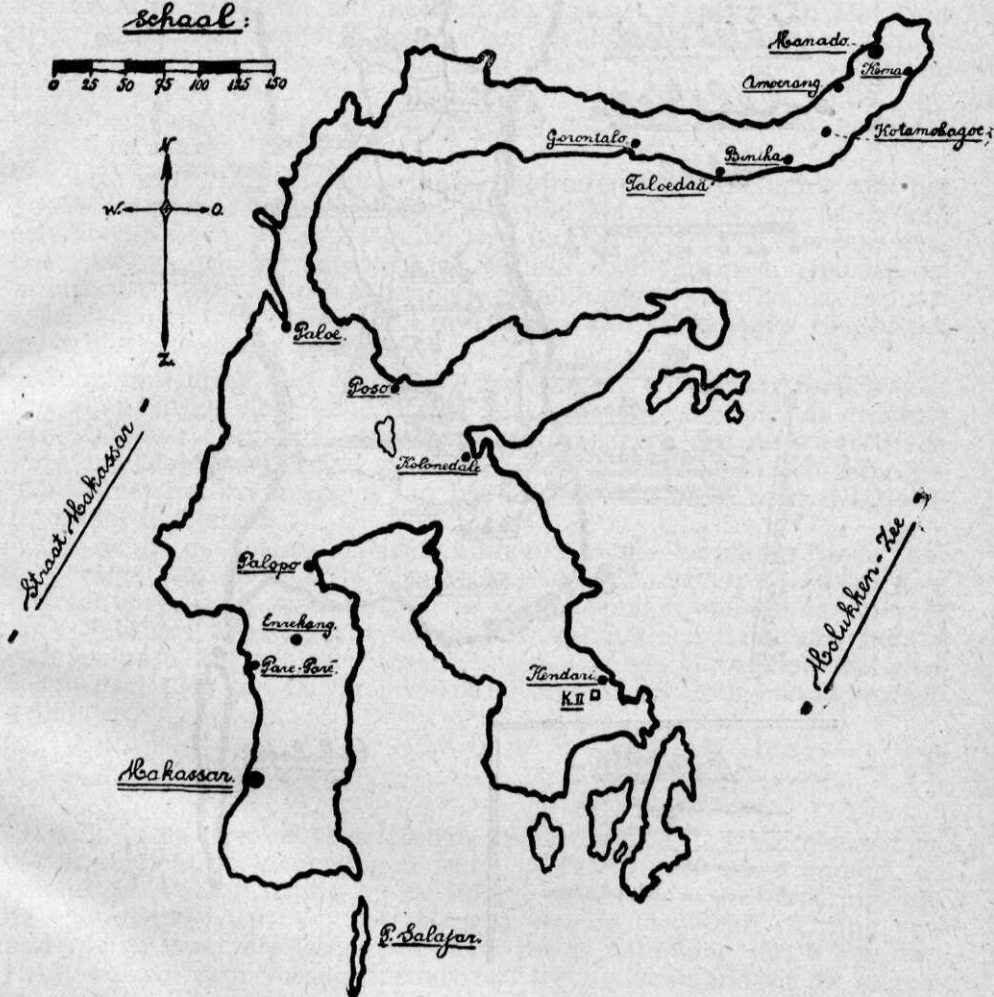
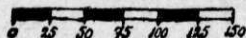
BIJLAGE: Schetskaart van Z.W. Celebes (kaart II).

A. Beschikbare troepen en dislocatie.

In Z.W. Celebes werd bij het uitbreken van de vijandelikheden over de volgende troepen beschikt.

— Celebes —

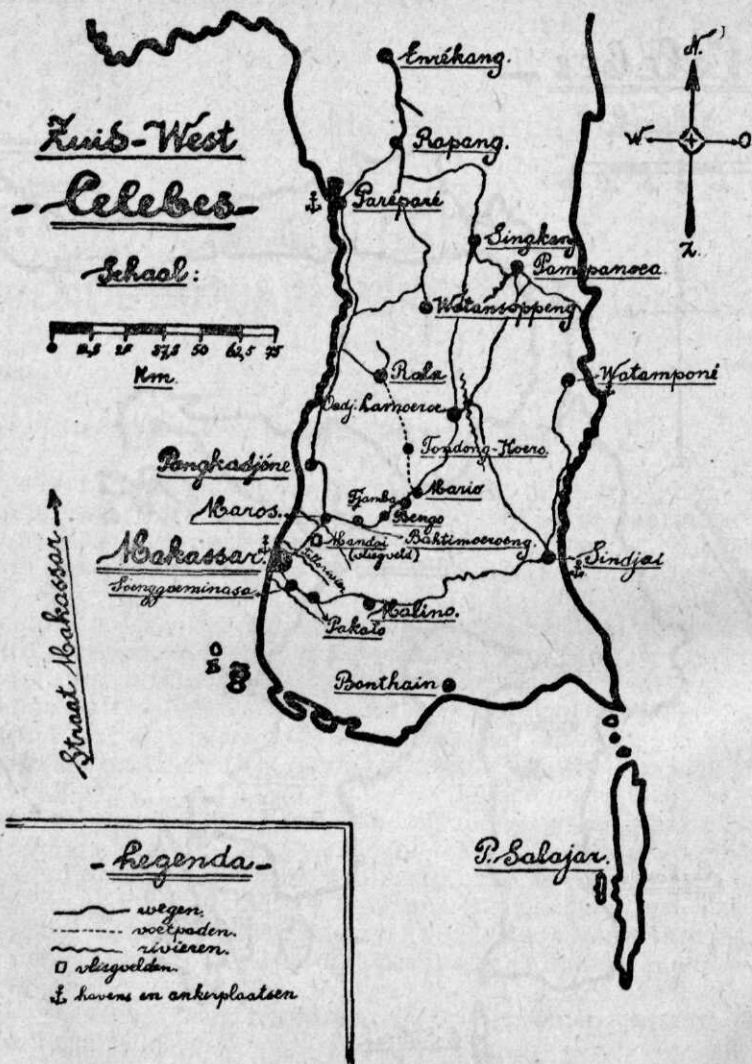
schaal:

Afb. 1.

a. te Makassar.

- 2 Compagnieën beroepsmilitairen (niet-Europeanen).
- 1 Compagnie kortverband militairen (niet-Europeanen).
- 1 Militie compagnie (Europeanen).
- 1 Landstormcompagnie (Europeanen).
- 1 Stadswacht compagnie.
- 3 Brigades (sterkte 15—18 man), van het Reserve Korps (gepen-sioneerde militairen).

Afb. 2.

- 5 Brigades (sterkte 15—18 man) niet-Europese militairen, afkomstig van het detachement van Pare Pare.
2 Stukken geschut 7.5 L.30.
- b. te Pare Pare.
6 Brigades (sterkte 15—18 man) niet-Europese militairen.
- c. te Enrekang.
2 Brigades (als voren) en het Depôt Guerillatroepen.
- d. te Palopo (zie kaart I).
5 Brigades (als voren).

Voorbereidingen waren getroffen ter verdediging van de haven van Makasser tegen coups de main en ter vertraging van de opmars naar het binnenland voor het geval de vijand met een sterke troepenmacht de aanval op Makasser zou inzetten. Zo was het zeefront van Makasser over 7 km lengte versterkt en was een stelling ter hoogte van Tjamba aangelegd. In de weg van Makasser naar Tjamba waren voorts op enkele punten, welke zich leenden voor een vertragende actie, versterkingen opgeworpen, terwijl mede in deze weg enkele bruggen ter vernieling waren voorbereid.

Voorts waren enkele voorzieningen getroffen ter verdediging van het op 13 km van Makasser gelegen vliegveld Mandai. De oprichting van een Nood-Hospitaal nabij Tjamba was voorbereid, terwijl eveneens evacuatiekampen waren ingericht te Malino voor Europese vrouwen en kinderen en te Pakato voor andere bevolkingsgroepen. Tot 20 Januari 1942 deden zich behoudens het overvliegen van vijandelijke vliegtuigen geen bijzonderheden voor.

Naar aanleiding van een op 23 Januari '42 ontvangen bericht, dat een vijandelijke vloot door Straat Makasser kennelijk in de richting van Makasser opstoomde, werd met het evacueren van de burgerbevolking uit Makasser aangevangen en werd eveneens een aanvang gemaakt met het overbrengen van het Militair Hospitaal naar het Nood-hospitaal te Tjamba.

Uit de in de volgende dagen binnenkomende berichten bleek, dat tengevolge van de aan de vijandelijke vloot in Straat Makasser toegebrachte verliezen vertraging in 's vijands opmars was ontstaan. Eerst op 7 Februari werd bericht ontvangen, dat uit een ontcijferd Japans codetelegram was gebleken, dat met een Japanse vlootconcentratie op 8 Februari 1942 ten O. van het eiland Salajar rekening moest worden gehouden.

B. *Verloop van de actie.*

Dank zij de door de verschillende posten van de luchtbeschermingsdienst verrichte waarnemingen werd de Territoriale Commandant, de kolonel M. Vooren, tijdig op de hoogte gesteld van de nadering van de vijandelijke vloot. Op het moment, dat de vloot van richting veranderde en naar Makasser opstoomde (in de namiddag van 8 Februari 1942) werden door vorengenoemde territoriale commandant de volgende maatregelen genomen.

- a. Machtiging werd aan het A.H.K. te Bandoeng gevraagd en gekregen om tot de te Makasser voorbereide vernielingen over te gaan.
- b. In verband met het feit, dat blijkende uit het aantal transportschepen de vijand overmachtig was, werd afgezien van de verdediging van het havenfront en werd aan de troepencommandant opdracht verstrekt om de vertragende opdracht N. van de Tellorivier aan te vangen.

De vijand ving de landing op 8 Februari '42 te 24.00 aan op een kuststrook \pm 3 km Zuid van Makasser. Ook hier, zoals overal elders in de Ned. Ind. Archipel, verrichtte de vijand een landing op een niet ver-

dedigd kustfront, buiten bereik van het door ons opgestelde geschut. Kort na de landing werd door de vijandelijke stoottroepen over Soengoe Minasa ongeveer 3 km Z.W. van Makasser naar de brug over de Tellorivier opgerukt met de bedoeling om onze troepen in de stad op te sluiten.

Zoals boven vermeld hadden onze troepen echter tijdig Makasser verlaten en hadden hun opstellingen tussen Makasser en Maros ingenomen. De bij de brug over de Tellorivier achtergelaten bezetting werd echter vernietigd.

Reeds in de morgen van 9 Februari zetten vijandelijke wielrijders de aanval op de door ons bezette stellingen in. Niettegenstaande de vijand zware verliezen werden toegebracht slaagden onze troepen er niet in om de vijandelijke opmars langer dan 24 uur te vertragen.

In de nacht van 9 op 10 Februari werd op last van de Territoriale Commandant met de verplaatsing van de troepen naar de z.g. Tjambastelling aangevangen. Het was echter gelukt om in de loop van 9 Februari het vliegveld nabij Mandai grondig te vernielen. De Tjambastelling sloot een 14 km lange bergpas af, in het Zuiden door een nabij Bengo aangelegd werkje en in het Noorden door een nog in aanleg zijnd werk te Mario.

Na aankomst van de troepen in de Tjambastelling werd met spoed aan de voltooiing van dat werk begonnen. Pogingen om Inheemse werkkrachten voor de stellingbouw in te zetten faalden, aangezien de bevolking niet betrouwbaar was en bovendien langzamerhand onder de invloed kwam van de Japanse propaganda.

Voor de bezetting van het werkje te Bengo werden 2 compagnieën bestemd. 2 Cien waren te Tjamba opgesteld als reserve tevens belast met de beveiliging van de West- en Oost-vleugel.

Te Mario werd met een bewaking ter sterkte van 8 brigades volstaan. De enige afweer tegen vliegtuigen bestond uit twee mitrs. 6.5 mm elk op een lichte truck gemonteerd en daardoor gemakkelijk verplaatsbaar. Aan artillerie waren twee stukken 7.5 L.30 beschikbaar, deze stukken hadden de z.g. bewakingsbatterij op het zeefront te Makasser gevormd en waren tijdig daaruit losgemaakt en te Mario in stelling gebracht. Dank zij de vertraging opgelegd door de aangebrachte vernielingen waren de Jappen niet in staat om na de bezetting van Maros hun opmars naar het binnenland onmiddellijk voort te zetten. Onze troepen kregen dus tijd om enigszins op hun verhaal te komen. Voorts noopten de door onze troepen genomen maatregelen hen tot voorzichtigheid. Zo slaagde de 1e Luit. G. A. Blume er in om op 15 Februari een Japanse colonne te Bantimoeroeng te overvallen, met het resultaat dat de Japanners onder achterlating van 92 doden en 3 in onbruik geraakte vrachtwagens het veld ruimden. Inderdaad een mooi succes van deze brigade ter sterkte van 20 man. Dit succes kon echter niet verhinderen, dat de vijand zich omstreeks 18 Februari tegenover onze stellingen ging ontwikkelen. Tegelijkertijd werd door middel van het verspreiden van pamfletten door de Jap aan de Territoriale Commandant verzocht om te capituleren aangezien anders de vrouwenkampen zouden worden gebombardeerd. Op dit ultimatum werd echter niet ingegaan, de strijd werd voortgezet. De Jap zette nu na de mislukking

van zijn intimidatiepogingen er alles op om de Tjambastelling in handen te krijgen.

Niet alleen ontwikkelde de vijand zich tegenover de nabij Bengo aangelegde versterkingen maar ook uit N. richting werd tegenover de Mariostelling druk uitgeoefend. Een Japanse colonne was namelijk over Sindjai opgerukt en had het voor ons belangrijke knooppunt Oedjoenglamoeroe weten te bereiken, vanwaar de vijand zijn opmars tegen het Mariofront inzette.

Op 23 Februari ontving de Terr. Cdt. bericht van de nadering van een Japanse colonne (totaal 180 voertuigen), welke uit de richting Malino komende naar Sindjai trok. Teneinde het gevaar van het afsnijden van de voor de verpleging van de troepen nodige verbinding naar het Noorden te voorkomen, besloot de kolonel Vooren om de te Palopo beschikbare troepen te motoriseren en opdracht te geven om Oedjoenglamoera te bezetten. De troepen uit Palopo slaagden er in verband met de grote af te leggen afstand niet in om hun doel tijdig te bereiken.

Op 20 km N. van Oedjoenglamoeroe had op de naar Singkang voerende weg een treffen met een Japanse overmacht plaats, tengevolge waarvan de uit Palopo gezonden brigades genoodzaakt waren om op Enrekang terug te vallen. De vijand was dus nu in de gelegenheid om de Tjambastelling van 2 zijden aan te vallen.

Niettegenstaande enkele successen op de aanvallende vijand werden geboekt deed toch weldra de overmacht van de vijand haar invloed gelden. De hevige vijandelijke vuuruitwerking miste haar uitwerking niet van enkele onderdelen werden de niet-Europese militairen wankelmoedig en sommigen drosten zelfs uit de stelling. De troep raakte uitgeput, aangezien geen reserves aanwezig waren.

In de avond van de 27e Februari '42 werd de toestand voor ons kritiek. Aan overgave zonder meer kon echter niet worden gedacht, aangezien hierdoor het beginsel van het binden van z.v.m. troepen, opdat deze niet aan een aanval op Java zouden kunnen deelnemen, zou worden prijs gegeven. In verband hiermede besloot de Territoriale Commandant om in de nacht van 27 op 28 Februari '42 de troepen uit de Tjambastelling los te maken en in de richting van Enrekang met de nog beschikbare troepen uit te wijken.

In verband met de bedreiging uit het N. was het uiteraard uitgesloten dat over Watansoppeng werd teruggetrokken; voorts waren er berichten binnengekomen, dat de vijand ook langs de Westkust van Z. Celebes in opmars was en naar alle waarschijnlijkheid Pangkadjene reeds had bereikt.

Alleen door het volgen van de lengterichting van het Westergebergte bleef de mogelijkheid over om in N. richting uit te wijken; dienstengevolge werd in de vroege morgen van de 28e Februari 1942 opdracht gegeven om de nog van de vijand los te maken troepen naar Tondong Koero te dirigeren, waar een reorganisatie zou plaats hebben. Voor het verlaten van de stellingen werden verschillende vernielingen, waaronder ook het radiostation, uitgevoerd.

Verbinding met Java zou verder onderhouden worden met een op een paard mede te voeren draagbaar station. De zieken en gewonden werden in het Noodhospitaal te Tjamba achtergelaten.

In de namiddag van 1 Maart 1942 werd Tondong Koero bereikt. Al spoedig bleek, dat deze uiterst zware tocht voor de fysiek onvoldoend geoeffende dienstplichtigen en stadswachters te veel was geweest. Het was beslist noodzakelijk om de 2e Maart als rustdag in te schakelen. Verbinding met Java was inmiddels uitgevallen, gedurende de tocht was het paard met het radiostation in een ravijn gestort, waardoor het radiostation in onbruikbare toestand was geraakt. De verpleging van de troep ging met grote moeilijkheden gepaard, rijstvoorraden werden in de te doorschrijden streek niet aar.getroffen.

Toen in de namiddag van 2 Maart bleek, dat een gedeelte van de troepen onmogelijk de tocht langs het Westergebergte kon voortzetten, werd besloten om dat gedeelte naar Pangkadjene te dirigeren; de kans dat zij daar in handen van de vijand zouden vallen, moest noodgedwongen worden aanvaard. De rest, ongeveer 150 man, zette op 3 Maart de tocht in N. richting voort. Er werd in 2 colonnes gemarcheerd, aangezien langs de marsroute onvoldoende gelegenheid werd geboden om de gehele troep bij elkaar te houden.

In de namiddag van 6 Maart 1942 werd door de voorste colonne (ongeveer 60 man) bij Rala de vlakte bereikt en werd besloten om aan de O. oever van de rivier van dezelfde naam bivak te betrekken teneinde de oververmoeide troep in de gelegenheid te stellen om op krachten te komen. Nauwelijks hadden de troepen het bivak betrokken of een vijandelijke beschieting met mitrailleurs en met mortieren had plaats, gevolgd door een vijandelijke aanval welke echter kon worden afgeslagen. Later in de namiddag rukten Japanse versterkingen op en de door onze troepen ingenomen opstelling dreigde te worden ontrokken, in verband waarmede werd besloten om na het invallen van de duisternis in N. richting uit te wijken. Aan de 1e Luitenant C. L. Halewijn werd opgedragen om met enkele manschappen en een mitrailleur de aftocht te dekken, aan welke opdracht door genoemde luitenant op zeer goede wijze werd voldaan. Niettemin gelukte het de vijand om onze troepen op enige kilometers ten N. van Rala opnieuw te omsingelen. Gelet op het feit, dat een groot gedeelte van onze inheemse troepen onze gelederen had verlaten, was de Territoriale Commandant, die met 4 officieren, waarvan een 2-tal gewond, en 4 militairen beneden de rang van officier was overgebleven, genoodzaakt te capituleren. De achterste colonne, welke op ongeveer 10 km Zuid van Rala een bivak had betrokken, onderging hetzelfde lot, ook zij viel op 6 Maart in handen van de vijand.

Op 7 Maart 1942 was dus de door onze troepen in Z.W. Celebes geboden weerstand gebroken. Wel bevond zich nog te Enrekang een afdeling, welke van daar uit de guerillastrijd zou voeren, doch tengevolge van de onbetrouwbaarheid van de bevolking werd bedoelde afdeling ten zeerste in haar actie belemmerd, zodat deze wijze van oorlogvoeren niet aan de gestelde verwachtingen heeft voldaan.

Op 27 Maart vond de overgave van deze troepen plaats.

III. De strijd in Z.-O. Celebes.

BIJLAGE: Schetskaart van Z.O. Celebes (kaart III).

A. Inleiding.

In Z.O. Celebes was op 27 km Z.W. van Kendari een zeer belangrijk vliegveld, Kendari II genoemd, aangelegd, voor welk object bijzondere defensiemaatregelen moesten worden getroffen.

De oorspronkelijke bezetting, t.w. 4 brigades infanterie, was uiteraard niet voldoende om dit uitgestrekte veld met een totale oppervlakte van 16 km² te verdedigen.

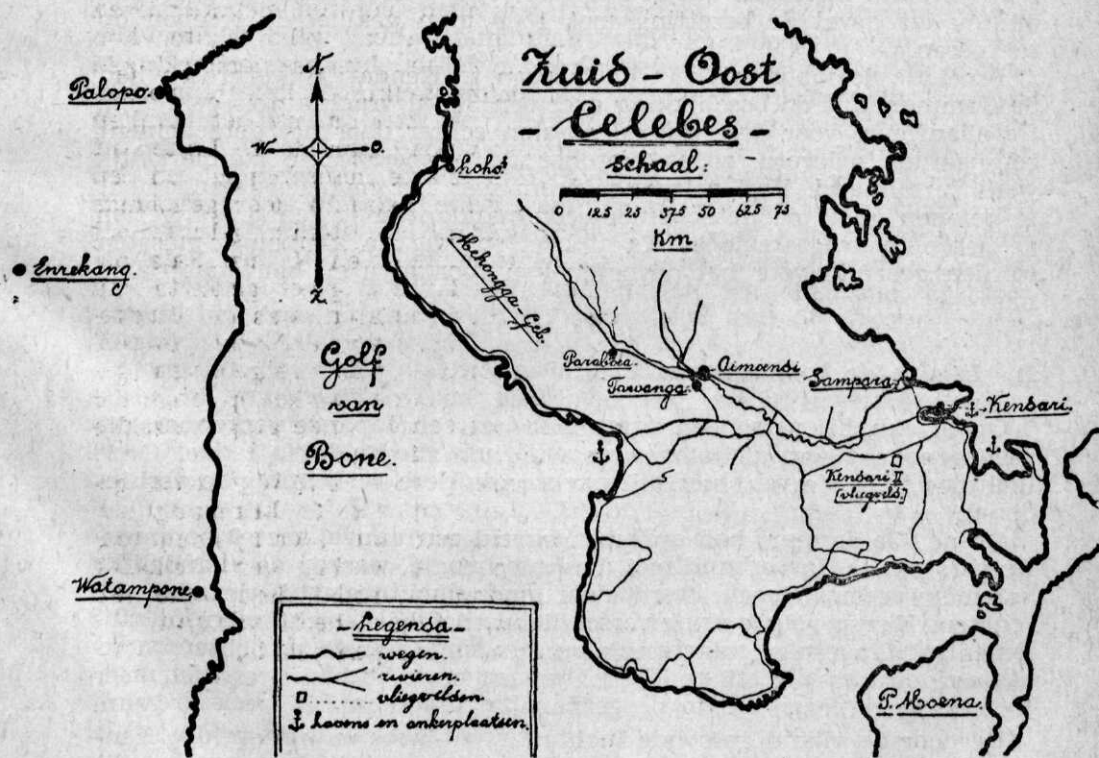
In de loop van 1941 werd dan ook vorenvermeld detachement aanmerkelijk versterkt, zodat bij het uitbreken van de vijandelijkheden de volgende eenheden voor de defensie beschikbaar waren:

20 brigades infanterie (afkomstig van de detachementen Kendari, Watamponé, Bae Bae, Loewoek, Kolonedale en Palopo).

4 overvalwagens.

1 sectie à 3 stukken 12,7 luchtdoel mitrn.

1 sectie à 2 stukken 4 cm luchtdoel artillerie.

Afb. 3.

Hoewel oorspronkelijk een 6 tal mitrailleurs en enige karabijnmitrailleurs bij de troepen te Kendari waren ingedeeld, waren deze wapens met uitzondering van een 3-tal karabijnmitrailleurs in de loop van de maand Januari 1942 aan het detachement ontnomen, aangezien deze elders meer nodig waren. Het detachement moest dus zonder steun van automatische wapens zijn taak, t.w. de verdediging van het vliegveld, vervullen.

De Troepencommandant besloot om een gedeelte van het detachement te bestemmen voor het zoveel mogelijk beletten van een eventuele vijandelijke landing ter hoogte van Kendari en een ander gedeelte om de opmars van laatstgenoemde plaats naar het vliegveld te vertragen. De rest zou gebruikt worden om de verdediging van het zeer uitgestrekte terrein tegen aanvallen van parachutisten te beschermen.

Aangezien de beschikbare troepen wegens gemis van automatische wapenen niet in staat zouden zijn om het vliegveld bij een overmachtige aanval van de vijand in handen te houden, waren verschillende voorbereidingen voor de vernieling van de in de omgeving van het vliegveld opgeslagen voorraden getroffen. Deze voorraden waren aanzienlijk, aangezien het de bedoeling was om, wanneer onze luchtmacht met geallieerde vliegtuigen zou zijn versterkt, dit vliegterrein als een van de voornaamste vliegbases te bestemmen.

In verband hiermede waren dan ook reeds voorbereidingen getroffen om in dat geval de bezetting met 1000 man geallieerde troepen op te voeren.

Teneinde de mobiliteit van de troepen te Kendari te vergroten had de Commandant de beschikking over een 30-tal vrachtauto's gekregen. De chauffeurs voor deze auto's moesten echter door het detachement zelf worden geleverd, zodat hierdoor de troepensterkte aanmerkelijk werd verminderd. Veel gelegenheid om met het mobiele detachement te oefenen heeft de detachementscommandant niet gehad, aangezien de beschikbaar gestelde auto's al heel spoedig na aankomst moesten worden gebruikt voor het opvoeren van voorraden en bouwmaterialen naar het vliegveld.

B. Inleidende bombardementen.

Op 11 Januari verscheen boven Kendari een Japanse verkenner, die veel aandacht aan de omgeving van het vliegveld besteedde. Onze luchtdoelartillerie was niet bij machte om deze verkenning te verhinderen.

Op de 13e Januari had op het vliegveld een aanval met 9 bommenwerpers plaats. In verband met de grote hoogte, waarop de vijandelijke bommenwerpers vlogen, werd door onze luchtdoelartillerie niet geschoten. Hierop volgden nog verschillende bombardementen en mitraillementen, tengevolge waarvan de verschillende nog te verrichten werkzaamheden kwamen stil te liggen, aangezien de bevolking er niet meer toe was te bewegen om in de gevaarlijke zône aan het werk te gaan.

De door de vijand getoonde luchtactiviteit wees er wel op, dat Kendari in het teken van de belangstelling stond en dat een aanval op dit belangrijke vliegveld niet meer lang op zich zou laten wachten.

C. Aanval op Kendari.

In de morgen van 24 Januari 1942 kreeg de Commandant te Kendari bericht, dat een vijandelijke vloot, ter sterkte van 11 schepen, ter hoogte van Sampara (N. van Kendari) was waargenomen. Aangezien de telefoonverbinding tussen Sampara en Kendari nog niet gereed was gekomen, was de in eerstgenoemde plaats opgestelde afdeling niet in staat geweest om de Commandant van Kendari op de hoogte te stellen van het feit, dat de vijand reeds van 23 Januari 24.00 af bezig was om ter hoogte van Sampara troepen aan land te zetten, die reeds hun opmars in Z. richting hadden aangevangen.

De Commandant te Kendari besloot na aan de Commandant van het vliegveld de order te hebben gegeven om de daar aanwezige voorraden te vernielen, met de te zijner beschikking zijnde brigades het kustfront te Kendari te blijven bezetten, zulks met het oog op de mogelijkheid, dat de vijand eveneens ter hoogte van deze plaats landingen zou verrichten.

Inmiddels rukte de ter hoogte van Sampara gelande vijand met tanks in de richting van het vliegveld op. Onze licht bewapende troepen slaagden er niet in om aan de vijand belangrijke vertraging bij die opmars op te leggen, zodat de vijand tegen 12.00 van de 24e Januari het vliegveld bereikte.

Op dat ogenblik was men grotendeels met de vernielingen gereed gekomen en besloot de Commandant van het vliegveld zijn troepen te verzamelen en in de richting van Tawanga uit te wijken. Eenzelfde beslissing werd door de Commandant van de bezetting van Kendari genomen, aangezien door de vijandelijke bezetting van het vliegveld een langer verblijf te Kendari geen zin had. Hij wist, na door de vijand te zijn heengebroken, de in Z.W. Celebes aanwezige guerillatroepen te bereiken. De brigades onder commando van de Commandant van het vliegveld verplaatsten zich door het terrein naar de omgeving van Tawanga, van waaruit actie tegen de vijand werd gevoerd. Zo viel op 22 Februari de vijand nabij Aimoendi in een door onze troepen gelegde hinderlaag, welke hem op een verlies van 30 man te staan kwam.

Aangezien de verblijfplaats van onze troepen inmiddels bekend was geworden, werden deze verder in W. richting verplaatst. Kort na aankomst te Paraboea werd een telegram ontvangen, waarin door de Territoriale Commandant van Celebes werd gelast om met de nog beschikbare troepen aan te sluiten bij de Troepenmacht in Z.W. Celebes.

Op de 1e Maart '42 werd de tocht door het zware Mekongga-gebergte aangevangen. Na ruim 7 dagen werd de kustkampong Loho Loho bereikt, waar een tiental prauwen werd ingehuurd. Na een tocht van vier etmalen werd op 17 Maart Palopo bereikt, vanwaar de tocht naar Enrekang, dat nog altijd in onze handen was, werd voortgezet.

Zoals reeds bij de beschrijving van de strijd in Z.W. Celebes werd vermeld, capituleerde het garnizoen Enrekang op 27 Maart 1942, zodat de van Kendari afkomstige troepen niet meer aan de actie in Z.W. Celebes hebben kunnen deelnemen.

(Slot volgt)

Einde van de officiële mededelingen van het K.N.I.L.

Regionale verdragen (I)

door Mr J. N. VAN DEN HOUTEN, *Reserve-Kapitein voor Algemene Dienst.*

Op gevaar af dat de feiten het hier eind April 1948 geschrevene op het ogenblik van publicatie ten dele hebben achterhaald, moge hier toch een onderwerp aan de orde worden gesteld, dat van zeer actueel belang is en waarvan ook de militaire aspecten van grote betekenis zijn, n.l. dat der regionale verdragen¹⁾. De belangstelling hiervoor stijgt met de dag. Het Oosten dringt op. De West-Europese staten, aangemoedigd door de Verenigde Staten van Amerika, wachten niet langer af. In het Westpact hebben zij zich verenigd. Ook Nederland is van de partij, tezamen met zijn partners van de Benelux en gedrieën spelen zij een voorname rol. De klassieke neutraliteitspolitiek heeft voor ons land definitief afgedaan. Zal het Westpact zich uitbreiden tot alle Europese staten ten Westen van het IJzeren Gordijn? Zo ja, hoe? Zullen Finland, Oostenrijk, Bi- of Trizonië hierbij kunnen worden betrokken, en Italië, Griekenland en Turkije? Wat zal het uiteindelijk standpunt ten opzichte van Spanje worden? En zal het door deze Europese samenwerking mogelijk zijn een evenwicht met Rusland tot stand te brengen, waardoor de vrede kan worden gehandhaafd? Is het wonder dat men zich bij deze brandende problemen buitengewoon interesseert voor de mogelijkheden, welke het sluiten van regionale verdragen eventueel biedt om de wereld weer in rustiger politiek vaarwater te loodsen?

De bepalingen van het Handvest der Verenigde Naties.

Mogen de regionale verdragen in ons land eerst de laatste tijd bijzondere aandacht vragen, in andere landen was dit reeds eerder het geval. Dit bleek bij de totstandkoming van het Handvest der Verenigde Naties. Engeland met zijn over de gehele wereld verspreid liggende Dominions en gezagsgebieden en de Sovjet-Unie uitten de vrees, dat de kracht van de toekomstige wereldorganisatie door regionale pacten ernstig zou kunnen worden ondermijnd. De U.S.S.R. had het plan de campagne, dat nu wordt uitgevoerd, reeds lang opgesteld en verwachtte blijkbaar, zoals thans is gebleken terecht, een regionale reactie, welke de doorvoering van haar plannen wel eens ernstig zou kunnen dwarsbomen. De Verenigde Staten en de andere Amerikaanse republieken eisten echter voor de regionale verdragen een reële plaats in het charter. Deze hadden zojuist bij de Acte van Chapultapec, waarover hieronder nader, een Panamerikaans veiligheidsstelsel opgebouwd en dachten er niet over dit op te geven. Het resultaat was na lange discussies een soort tussenoplossing. Artikel 52 erkent nu uitdrukkelijk de bevoegdheid tot het aangaan van regionale regelingen en voorts bepaalt artikel 51, dat het Handvest in geen enkel opzicht inbreuk maakt op het natuurlijk recht tot individuele of collectieve **zelfverdediging**, indien een gewa-

¹⁾ Bij de samenstelling van dit artikel werd een zeer nuttig gebruik gemaakt van de documentatiedienst van het Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken te 's-Gravenhage, Oranjestraat 4.

pende aanval tegen een lid van de Verenigde Naties plaats grijpt, totdat de Veiligheidsraad de nodige maatregelen zal hebben getroffen ter handhaving van de internationale vrede en veiligheid. Daarnaast zegt artikel 53 echter, dat geen **dwangactie** krachtens een regionale regeling mag worden ondernomen zonder machtiging van de Veiligheidsraad. Een uitzondering wordt slechts gemaakt voor het geval de actie is gericht tegen een hernieuwde agressieve politiek van de zijde van de ex-vijanden van de Verenigde Naties uit de tweede wereldoorlog.

Het Handvest verzet zich dus geenszins tegen het aangaan van regionale regelingen. Integendeel men zou hierin zelfs een verbreding en versteviging van de basis en organisatie van de Verenigde Naties kunnen zien evenals dit op nationaal niveau het geval is, wanneer de gemeenten tot provincies worden gegroepeerd. Weliswaar zal een internationaal conflict bij het bestaan van een regionaal pact verder om zich heen grijpen maar daartegenover staat, dat de wetenschap, dat men bij een conflict met één land van een bloc automatisch de gehele groep tegenover zich zal vinden, ongetwijfeld een remmende en kalmerende werking zal hebben; bovendien heeft de praktijk langzamerhand toch wel voldoende geleerd dat bij de grote vervlochtenheid tussen de staten de localisering van een conflict tussen twee van hen nauwelijks meer mogelijk is.

Het Westpact is niet de enige regionale overeenkomst. Zojuist kwam reeds de Panamerikaanse regeling ter sprake maar er zijn er meer. Het is nuttig deze in het kort de revue te laten passeren, omdat men hierdoor een beeld krijgt van de verschillende bestaande statengroeperingen en de hieruit voortvloeiende machtsverhoudingen.

Panamerikaans veiligheidsstelsel.

Allereerst dan Amerika. Reeds sinds de Panamerikaanse Conferentie van 1890 hebben de 21 Amerikaanse Republieken¹⁾ op een reeks met onregelmatige tussenpozen gehouden interamerikaanse conferenties een zeker overleg gepleegd omtrent een aantal fundamentele beginselen voor hun buitenlandse politiek. De samenwerking met betrekking tot de collectieve Amerikaanse veiligheid gaat echter slechts terug tot de conferenties van 1936 te Buenos Aires en die van Lima in 1938, waarop werd besloten, onderling overleg te plegen ingeval de vrede of hun gemeenschappelijke veiligheid van buitenaf mocht worden bedreigd. In 1940 na de invasie in de Lage Landen en Frankrijk ging men op de Conferentie van Havana een stap verder en bepaalde, dat iedere aanval van een niet-Amerikaanse staat tegen een Amerikaanse staat, zou worden beschouwd als een daad van agressie ook tegenover de andere Amerikaanse staten. Kort voor het einde van de oorlog in Europa in Februari-Maart 1945, werd wederom een Panamerikaanse conferentie gehouden, ditmaal in Mexico-City. Mede met het oog op het toen in statu nascendi verkerende Handvest der Verenigde Naties werden de vroeger reeds geformuleerde beginselen nog eens uitdrukkelijk vastgelegd, opdat de nieuwe wereldorganisatie hiermede rekening zou houden. Tevens werd aan de overeenkomst van Havana in die zin uitbreiding gegeven, dat geen verschil meer werd gemaakt tussen een aanval van een Amerikaanse en een niet-Ameri-

1) Argentinië, Bolivia, Brazilië, Chili, Columbia, Costa Rica, Cuba, Dominicaanse Republiek, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, Mexico, Niagaragua, Panama, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela, Verenigde Staten.

kaanse staat en voorts, dat voor het eerst de mogelijkheid tot het gebruik van wapengeweld werd geopend. Een en ander werd vastgelegd in de Acte van Chapultapec, welke echter slechts een voorlopig karakter had. Op 15 Augustus 1947 kwamen de Amerikaanse republieken in Petropolis, nabij Rio de Janeiro, bijeen om aan de beginselen van deze acte een duurzame vorm te geven.

Het heeft hier niet ontbroken aan meningsverschillen, vooral tussen de Verenigde Staten en het rijke ambitieuze Argentinië, dat zich in Zuid-Amerika de handen liever niet te veel gebonden ziet en daarom een te grote invloed van Washington zoveel mogelijk probeert tegen te gaan.

In geval van door één of meer Amerikaanse staten gestelde agressie zal de „Governing Board”, het administratief apparaat van de Panamerikaanse Unie, waarin alle republieken zijn vertegenwoordigd, bij eenvoudige meerderheid van stemmen beslissen of er aanleiding is een vergadering van de Ministers van Buitenlandse Zaken bijeen te roepen. In deze vergadering zal over de te nemen maatregelen, welke kunnen bestaan uit het terugroepen van diplomatieke vertegenwoordigers, het verbreken van diplomatieke en consulaire betrekkingen, economische en andere represailles en uiteindelijk wapengeweld, worden beslist met een tweederde meerderheid van het aantal toegetreden staten. Eenstemmigheid is dus niet vereist, hetgeen Argentinië aanvankelijk had gewenst. Daartegenover staat, dat de verplichting om de besluiten, welke worden aangenomen, uit te voeren in zoverre is beperkt, dat geen staat kan worden gedwongen tegen zijn zin troepen voor een gewapende actie ter beschikking te stellen.

Indien een Amerikaanse staat een andere Amerikaanse republiek aanvalt, zal eerst een beroep worden gedaan op partijen om de status quo ante bellum te herstellen en worden getracht door bemiddeling een oplossing te vinden. Dit is een stap terug ten opzichte van de Acte van Chapultapec, welke geen verschil maakte tussen agressie van een Amerikaanse of niet-Amerikaanse staat. Het was een concessie aan Argentinië, dat het Panamerikaanse veiligheidsstelsel had willen beperken tot agressie van buitenaf en vrijheid van handelen had geëist bij interamerikaanse geschillen.

Het verdrag, dat zich zeer uitdrukkelijk geheel aansluit aan de bepalingen van het Handvest van de Verenigde Naties geeft een nauwkeurige omschrijving van het gebied, waarop deze regionale regeling van toepassing is. Dit gaat veel verder dan het territoire van de betrokken staten en strekt zich uit van de Noord- tot de Zuidpool met inbegrip dus van niet-Amerikaanse gebieden als: Groenland, de Bermudas, de Antillen en de Guyana's. Senator Vandenberg mag nu wel hebben verklaard, dat het Deense gezag over Groenland geen punt van discussie is, hetgeen mutatis mutandis wellicht ook als geruststelling voor andere landen is bedoeld, doch niettemin schuilt hier een gevaarlijke adder onder het gras, in het bijzonder ook voor Nederland met zijn Amerikaanse gebiedsdelen en het groeiend Zuidelijk nationalisme. Hetzelfde geldt uiteraard voor het Britse Rijk. De Verenigde Staten zitten hier in een moeilijk parket, gezien enerzijds hun vriendschap en vele banden met het Britse Rijk en anderzijds hun politiek van goede nabuurschap ten opzichte van het van nationale aspiraties vervulde Midden- en Zuid-Amerika.

Ook Canada behoort tot de Amerikaanse collectieve veiligheidssfeer. Dit betekent, dat ook dit land tot de Panamerikaanse Unie kan toetreden,

in welk geval Canada ten koste van de band met Britse Imperium nauwer in de Amerikaanse wereld zou worden betrokken: een niet onbelangrijk aspect van de Panamerikaanse Unie voor het Verenigd Koninkrijk met zijn Caribische en andere Amerikaanse belangen, zoals de door verschillende Zuid-Amerikaanse staten betwiste Britse territoriale aanspraken op het Zuidpoolgebied.

De Conferentie van Rio de Janeiro heeft zich welbewust tot de politieke aspecten van de Amerikaanse samenwerking bepaald. De praktische militaire uitwerking werd bewaard voor de conferentie, welke op 30 Maart 1948 te Bogota in Columbia aanving en door een typisch Zuid-Amerikaanse revolutie werd verstoord, tengevolge waarvan alle bescheiden en de gehele uitrusting verloren ging. De gedelegeerden lieten zich er echter niet vanaf houden, hun werk zo goed en zo kwaad als dit ging voort te zetten. Besloten werd tot de instelling van een adviserende interamerikaanse verdedigingscommissie, bestaande uit de hoogste militaire gezaghebbers op het gebied van de luchtvaart en de vloot der Amerikaanse republieken. Deze commissie zal bijeenkomen in geval van een gewapende aanval tegen een der Amerikaanse republieken of wanneer tweederde der verdragsstaten dit verlangt. Een belangrijk deel der besprekingen werd voorts ingenomen door het probleem der Europese koloniën en niet-zelfstandige gebiedsdelen op het Westelijk halfrond, welke resulteerden in een resolutie, waarin het bestaan dezer koloniën en gebiedsdelen werd veroordeeld en tot oprichting werd besloten van een speciale commissie, welke naar vredelievende middelen moet zoeken om tot opheffing van de bestaande ondergeschiktheidsverhouding te geraken; vier republieken, waaronder de Verenigde Staten, onthielden zich bij deze resolutie van stemming. Ook werd, ditmaal met algemene stemmen, het internationale communisme veroordeeld en tot bestrijding hiervan besloten. Bij het schrijven van deze regelen duurde de conferentie nog voort.

Caribische Commissie.

In de Panamerikaanse veiligheidszône bestaat nog een vorm van internationale samenwerking, welke weliswaar geen regionale overeenkomst is in de zin van artikel 52 van het Handvest der Verenigde Naties maar niettemin in het bijzonder met het oog op de hierboven gesignaleerde Amerikaanse nationalistische tendenzen en de daarmee verband houdende veiligheidsoverwegingen vermelding verdient. Het is de Caribische Commissie, welke werkzaamheden kunnen worden gezien als een uitvoering van artikel 73 van het Handvest. Dit artikel verklaart, dat de Leden van de V.N., die de verantwoordelijkheid dragen voor het bestuur van gebieden, welker volken nog geen volledige mate van zelfbestuur hebben bereikt, het beginsel erkennen, dat de belangen van de inwoners dezer gebieden allesoverheersend zijn, en daarom als een heilige vertrouwensopdracht (sacred trust) aanvaarden het welzijn van deze inwoners tot het uiterste te bevorderen, teneinde mede hierdoor een toekomstig zelfbestuur te ontwikkelen.

De wording van deze commissie vindt haar oorsprong in de ernstige onlusten in de Caribische gebieden van het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten in de dertiger jaren. Naar aanleiding hiervan lieten de regeringen van deze landen een aantal rapporten uitbrengen, waaruit

bleek, dat de economische en de sociale toestanden zo deplorabel waren, dat men zelfs besloot het belangrijkste dezer rapporten, nl. dat van de commissie onder leiding van Lord Moyne, in 1940 maar geheim te houden, uit vrees, dat de Duitse propaganda hieruit politieke munt zou slaan. Er was dus wel aanleiding maatregelen te nemen. Toen de Verenigde Staten in ruil voor een aantal torpedojagers in Maart 1941 op 99-jarige pachtbasis in zes Britse Caribische kolonies steunpunten toegewezen kregen, werden deze ook direct belanghebbende bij de handhaving van de rust in deze gebieden. Een en ander resulteerde in de oprichting van de Anglo-Amerikaanse Caribische Commissie op 9 Maart 1942, welke ten doel had de coördinatie van de activiteit der beide landen tot verbetering van de sociale en economische toestanden in deze gebieden. Bijzonder nuttig werk heeft deze commissie in de tweede wereldoorlog verricht, onder andere voor de bevoorrading van deze gebieden, waar de Duitse onderzeeboten de scheepvaart ernstig belemmerden.

De werkzaamheden van de Caribische Commissie werden in 1944 op breder basis gebracht door de instelling van de „West Indian Conference“, een consultatief orgaan, waarin plaatselijke vertegenwoordigers van de verschillende kolonies en territoria naast die van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk zitting hebben: een eerste stap op de weg naar zelfstandigheid. De verdere organen van de commissie zijn, de „Caribbean Research Council“ en het permanente secretariaat gevestigd te Trinidad.

In 1945 traden ook Frankrijk en Nederland tot de Caribische Commissie toe¹⁾. Hoewel in onze Caribische gebiedsdelen een relatief zeer hoog welvaartspeil bestaat, neemt dit niet weg, dat ook ons land en onze gebiedsdelen met een Caribische samenwerking op economisch en sociaal gebied ten zeerste kunnen zijn gebaat.

Het Verenigd Koninkrijk, dat hierdoor wellicht hoopt zijn positie in deze gebieden te versterken, bestudeert de mogelijkheid, de Britse Caribische koloniën in een federatie te verenigen; deze kwestie kwam in een conferentie, welke in September 1947 te Jamaica werd gehouden, aan de orde. Sommigen zien in deze beweging een voorloper van een toekomstige federatieve samenwerking tussen alle Caribische gebieden. Ook de uitbreiding van de Caribische Commissie met Frankrijk en Nederland zou in deze richting wijzen.

Gezien de Zuid- en Midden-Amerikaanse nationale aspiraties en de steun, welke hieraan door verschillende Amerikaanse republieken in het kader van de Panamerikaanse samenwerking wordt verleend, zou het belang van de Caribische Commissie op de duur veel verder kunnen reiken dan de economische en sociale sector; zij zou nl. als een georganiseerd tegenwicht kunnen dienen tegen deze nationale aspiraties. Bovendien vormt zij een hernieuwd bewijs van het positieve streven der betrokken „koloniale“ mogendheden, de toekomstige zelfstandige status van deze gebieden voor te bereiden.

1) De werkzaamheden der Caribische Commissie omvatten thans de volgende gebieden: Verenigd Koninkrijk: Bahama eil., Barbados, Brits Guyana, Brits Honduras, Jamaica, Leeward eil., Trinidad, Windward eil.; Verenigde Staten: Porto Rico, Virgin eil.; Frankrijk: Frans Guyana, Guadeloupe, Martinique; Nederland: Ned. Antillen, Suriname.

South Pacific Commission.

Met de instelling van de Caribische Commissie werd voor het eerst een internationale regionale samenwerking tot stand gebracht, ten aanzien van een groepering niet-zelfstandige gebieden. Een tweede geval van een dergelijke samenwerking, dat met het eerste veel overeenkomst vertoont, is de South Pacific Commission, welke op de Zuidzee-Conferentie te Canberra op 6 Februari 1947 werd opgericht door Australië, Frankrijk, Nederland, Nieuw-Zeeland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten¹⁾. Ingesteld werden voorts als organen van deze commissie de "South Pacific Conference", samengesteld uit plaatselijke vertegenwoordigers van de betrokken gebieden, een permanent secretariaat en een „Research Council”.

Het doel is de internationale samenwerking in deze gebieden aan te moedigen en te verstevigen door het economisch en sociaal welzijn en de ontwikkeling van de bevolking te bevorderen. Evenals in de regionale samenwerking in de Caribische sfeer kan men ook in deze commissie een eerste stap zien op de weg naar uiteindelijke zelfstandigheid voor de eilanden in de Zuid-West Pacific. In de doelstelling zijn politieke en defensiezaken weliswaar uitdrukkelijk uitgesloten, maar dit neemt niet weg, dat deze hiermede ten nauwste verband houden. Deze eilanden vormen immers niet alleen economisch doch ook strategisch een deel van Australië. Elk eiland kan als springplank dienen voor een aanval op Australië en Nieuw-Zeeland en zelfs ook op Amerika. De betrouwbaarheid en steun van de bevolking is in verband hiermede van bijzondere strategische betekenis. Men kan zich hiervan zoveel mogelijk verzekeren door het welzijn van de inwoners te bevorderen en dit is juist het doel, dat de commissie zich stelt. Bovendien zou deze economische en sociale samenwerking zeer wel kunnen uitgroeien tot politieke en strategische onderwerpen. Australië en Nieuw-Zeeland kunnen namelijk steeds minder op het afbrokkelende defensie-systeem van het Britse Imperium bouwen en daarom streven zij naar een regionaal veiligheidsstelsel; ook de dreiging van een atoomoorlog dringt trouwens in de richting van vorming van regionale strategische groeperingen. Dit zijn de redenen waarom op deze plaats, waar het in de eerste plaats om de militaire aspecten van regionale verdragen gaat, toch van deze economische en sociale samenwerking melding moest worden gemaakt.

Dat de regionale gedachte ook voor dit deel van de wereld levendig is, moge voorts nog blijken uit het voorstel van de Philippijn Romulo, een heftig tegenstander van Nederland, tot oprichting van een „Pan-Malayan Union” en het pleidooi, dat Panikar houdt in zijn boek „India and the Indian Ocean” voor een regionaal veiligheidsstelsel voor de Indische Oceaan; projecten, welke echter vooralsnog weinig kans op verwezenlijking hebben. Volledigheidshalve zij nog vermeld, dat van Britse zijde reeds voor de oorlog aandacht werd geschonken aan de mogelijkheid tot regionale samenwerking tussen bepaalde gebieden van Afrika.

1) Het werkgebied van deze Commissie strekt zich uit over de eilanden ten Zuiden van de equator en ten Oosten en met inbegrip van Nieuw-Guinea tot en met Frans Oceanië. Ook Nederlands Guinea valt hier dus onder, hoewel dit politiek en economisch in de eerste plaats tot Oost-Indië behoort.

DE ARABISCHE LIGA

Arabische Liga.

Reeds in de tijd van de Turkse overheersing ontstonden in de Arabische wereld nationalistische stromingen, welke een natuurlijke voedingsbron vinden in de gemeenschappelijke taal en godsdienst der bevolking. Het Verenigd Koninkrijk heeft in dit petroleumrijk gebied, waar Europa, Azië en Afrika elkaar raken en waarin het Suezkanaal is gelegen, grote belangen en heeft de samenwerking tussen de Arabische landen steeds aangemoedigd, omdat het hierin een zeer nuttig tegenwicht zag tegen eventuele Sovjet-Russische expansionistische neigingen. Mede naar aanleiding van een uitlating van Eden in het Britse parlement in 1943 heeft Egypte de andere Arabische staten gepolst over een daadwerkelijke samenwerking. Dit initiatief vond weerklank en het resultaat was, dat

in 1944 in Alexandrië een conferentie bijeenkwam, waar de grote lijnen der Panarabische samenwerking werden vastgelegd in het zg. „Alexandria Protocol“. Dit Protocol werd geconcretiseerd op 22 Maart 1945, toen het „Pact van de Liga van Arabische Staten“, kortweg de Arabische Liga, op een conferentie te Cairo tot stand kwam. De vlotte wijze, waarop de Liga werd gevormd, vindt wellicht haar belangrijkste oorzaak in de wens van de deelnemende landen, Egypte, Irak, Libanon, Saoedi-Arabië, Syrië, Transjordanië en Yemen, om zich, met de komende conferentie van San Francisco in het verschiet, als Arabisch blok te kunnen doen gelden in de na-oorlogse wereldpolitiek. Met het oog hierop hadden Egypte, Irak, Libanon, Saoedi-Arabië en Syrië op 1 Maart 1945 ook reeds aan Duitsland de oorlog verklaard, nadat hun op de Conferentie van Yalta te verstaan was gegeven, dat alleen de staten, welke effectief hadden deelgenomen aan de oorlog, aan de komende vredesconferenties zouden mogen deelnemen.

De Liga, welke haar permanente zetel heeft in Cairo, stelt zich volgens de tekst van het verdrag ten doel, de politiek der aangesloten landen te coördineren en hun onafhankelijkheid te waarborgen en tevens samen te werken op economisch, sociaal en cultureel gebied. In geval van een (dreigende) aanval kan het betrokken land verzoeken de Raad van de Liga onmiddellijk bijeen te roepen; deze zal zich dan over de te nemen maatregelen beraden. Het pact verbiedt uitdrukkelijk bij onderlinge geschillen tot wapengeweld over te gaan. Voor alle zekerheid zijn er toch maar bepalingen opgenomen, voor het geval dit desondanks mocht geschieden. Van maar enigszins stabiele interne en onderlinge politieke verhoudingen is in deze staten namelijk geen sprake. Eenstemmige beslissingen van de Raad zijn voor allen bindend; meerderheidsbesluiten slechts voor die staten, welke voor stemden. Van inmenging in elkaars interne politieke verhoudingen dienen de staten zich te onthouden. De mogelijkheid wordt opengelaten, dat een of meer staten zich nauwer aaneensluiten dan in het verdrag is voorzien. Niet tot de Liga toegetreden Arabische staten kunnen aan de commissoriale arbeid op economisch, sociaal en cultureel gebied deelnemen; de aspiraties van de Liga strekken zich namelijk o.a. ook uit tot samenwerking met Algerië, Tunis en Marokko, terwijl Turkije ook geenszins onsympathiek staat tegenover een zeker samengaan met de Arabische landen als rugsteun tegen de Sovjet-Unie, die overigens door zijn steun aan het verdelingsplan van Palestina in Arabische kringen niet in de gratie.

Door de vorming van de Arabische Liga zag het Verenigd Koninkrijk een jarenlang streven met succes bekroond. Het ongeluk wil nu echter dat dit tegen de Sovjet-Unie gesmede wapen zich tegen Engeland zelf heeft gericht. Zo werden de Egyptische eisen tot het terugtrekken van de Britse troepen en de aanspraken van dit land op de Anglo-Egyptische Soedan door de landen van de Liga eenstemmig ondersteund. Het Arabisch schaaqbord biedt echter vele mogelijkheden en het Verenigd Koninkrijk schijnt alweer een tegenzet te hebben gedaan door Abdoellah, de Koning van Transjordanië, die reeds sinds 1923 de Britse steun geniet, als pion naar voren te schuiven. Deze heeft verklaard naar een rijk te streven, dat Syrië, Libanon en Palestina onder zijn scepter zal brengen en dat later moet uitgroeien tot Irak en alle andere Mohammedaanse

(Slot op blz. 359)

DE BERECHTING VAN DE INDIE-DESERTEURS

door Mr Dr J. P. VAN ERK, *Res. Luitenant-Kolonel,*
President van de Krijgsraad te Velde West

Ik geloof niet, dat de Militaire Justitie in ons land ooit voor zwaarder taak gesteld is, dan die van de berechting van de Indië-deserteurs. Nog nimmer in onze geschiedenis toch, werden zó grote contingenten militairen bevolen een reis buiten het Rijk van Europa te maken. Waren het vóór September 1946 onze O.V.W.-ers, die de Indië-boten vulden, en waarbij desertie uit den aard van de zaak slechts sporadisch voorkwam, bij de inschepping van de 7 December-divisie bleek alras, dat er rekening moest worden gehouden met een aanmerkelijk aantal achterblijvers. En nadat de fatale datum uit de bekende radio-rede van de Generaal *Kruls* was verstreken, zag de Generale Staf zich voor een probleem gesteld, dat een snelle en goede oplossing eiste.

De moeilijkheden waren groot.

Vele onderdelen waren vertrokken met medeneming ook van de Korpsbescheiden van de achterblijvers, zowel de wettige als de onwettige, maar al spoedig wist de Generale Staf zich op andere wijze van de nodige gegevens te voorzien en vulde zich het eerste verzamelkamp te Harderwijk. Aldaar werd een aanvang gemaakt met het verhoren van de achterblijvers, het scheiden van de wettig achtergeblevenen van de deserteurs en het samenstellen van de dossiers, waarop de Krijgsraden zonder vertraging recht zouden kunnen doen. Kort daarna werd het z.g. Depot Nazending Indië opgericht in het daartoe zeer goed geëigende Schoonhoven.

Een hoofdofficier werd met het commando belast. In dit depot werden verzameld alle militairen, die hetzij wettig hetzij onwettig waren achter gebleven. Aangezien al spoedig kon worden vastgesteld, dat de oorzaken van de Indië-desertie zijn te zoeken, eensdeels op economisch terrein, anderdeels in de angst voor het onbekende, vatte de commandant van het Depot zijn taak aldus op, dat Schoonhoven geen gewoon detentiekamp moest worden, maar de gelegenheid moest scheppen om de oorzaken van de desertie weg te nemen en te bestrijden en zo mogelijk voorts ook deze eenvoudige soldaten het begrip bij te brengen, dat hen in Nederlands-Indië een taak wachtte, die zij als goed vaderlander hadden te vervullen.

De burgerij van Schoonhoven, voorgegaan door haar Burgemeester en de kerkelijke autoriteiten, behoorde al spoedig tot de grootste medewerkers van de Commandant.

Moelijkheden, als uitblijven van kostwinnersvergoeding, uit de weg ruimen; wanbegrip bij ouders, vrouwen en verloofden opheffen, dat was de taak van de gemengde commissie uit de burgerij en de officieren uit het Depot. Er werd een contact-commissie ingesteld, die een massa brieven verwerkte en zelfs tot in het hartje van Groningen en Friesland op huisbezoek ging. Aan het werk van deze commissie is het

ongetwijfeld te danken, dat vele eenvoudige gezinnen behoed zijn voor verdriet en ellende.

Bij een bezoek aan Schoonhoven trof men dan ook geen prikkeldraad of cellen aan, doch begrip voor de moeilijkheden, zowel van de Amsterdamse volksjongen, als van de aan zijn grond vastgegroeide boerenzoon en bovenal een niet te definiëren sfeer van eerlijkheid en openheid, flinkheid en zelfrespect, waarvan verreweg de meeste deserteurs al spoedig de heilzame werking ondervonden.

Zorg werd gedragen zowel voor het onderhouden van de militaire geoefendheid, als voor een juiste besteding van de vrije tijd. Er werd model geparadeerd, doch ook werden er wedstrijden georganiseerd, waar de burgerij van Schoonhoven de prachtigste prijzen voor bijeen had gebracht. Kortom de stemming in het kamp was voortreffelijk. En vertrok er dan weer een contingent, om zich in te schepen, dan nam iedere jongen afscheid, gesterkt door de paedagogische behandeling, die hij had ondergaan, het medeleven, dat hij had ondervonden, en tenslotte, de handdruk en het persoonlijk woord van zijn commandant.

Intussen, het recht moet zijn loop hebben, waren reeds de eerste Krijgsraadvonnissen geveld. In een zitting van de Krijgsraad West te Schoonhoven, werden straffen, variërend tussen 2 en 3 jaar, opgelegd en de Krijgsraad Noord, berechtte eveneens een tiental verstokte deserteurs.

Naarmate over meer gegevens werd beschikt, bleek steeds duidelijker dat de materie vooral ten aanzien van de strafmaat, ingewikkelder was, dan zich eerst liet aanzien.

Aanvankelijk werden de deserteurs, die zich na een verblijf in het kamp te Schoonhoven bereid verklaard hadden, naar Indië te gaan, met voorlopige buiten vervolging stelling derwaarts gezonden.

Hierdoor zijn velen gespaard gebleven voor een langdurige opsluiting, en brieven en rapporten uit Indië leerden al spoedig dat zij blijk hebben gegeven hun les ter harte te hebben genomen.

Daartegenover kwamen de z.g. verstokten voor de Krijgsraad en werden hen zware straffen tot een maximum van drie jaar opgelegd.

Al spoedig bleek echter, dat er juist onder die verstokten vele schuil-den, die, hetzij niet ten volle toerekeningsvatbaar waren ten opzichte van hun desertie, hetzij bij een grondige herkeuring moesten worden afgekeurd voor de tropen op grond van inmiddels aan de dag getreden lichamelijke of geestelijke gebreken.

Ik moet hier vermelden, dat beide omstandigheden, vooral de toerekeningsvatbaarheid ten aanzien van de desertie, niet dan door een grondig psychiatrisch onderzoek, met kennis van de persoonlijke omstandigheden, door een ter zake geroutineerd psychiater kunnen worden vastgesteld.

Het gevolg hiervan was, dat een geheel nieuwe richting werd ingeslagen, n.l. die van de herkeuring door de z.g.n. mobiele herkeuringraad en de concentratie van de berechting op een plaats, zo dicht mogelijk bij Schoonhoven gelegen, te weten het paleis van Justitie te Rotterdam, alwaar de Krijgsraad te Velde West reeds enige jaren wekelijks zitting hield. Daarenboven werd gebroken met de voorwaardelijke vervolginstelling.

De eerste twee maatregelen werden algemeen toegejuicht. De laatste maatregel vond heftige bestrijding. Spoedig zou echter blijken, dat ook die maatregel juist was en volkomen te rechtvaardigen viel. Immers het was weliswaar aanlokkelijk, de op de dwalingen zijn weegs teruggekeerde deserteur de hand te reiken en in de gelegenheid te stellen, te tonen, dat hij deze, in ons strafrecht nog nimmer in die omvang toegepaste behandeling, waardig was, door flink en goed gedrag in de tropen. Maar het naar Indië zenden van ongestrafte ex-deserteurs gaf aanleiding tot ongewenste repercussies bij de troepen overzee. En bovendien mocht langzamerhand worden aangenomen, dat de plicht om tijdig van inschepingsverlof terug te keren, thans overal zo duidelijk was doorgedrongen, dat ook zij, die na hun aanvankelijke desertie, zich bereid verklaarden, scheep te gaan, niet zonder meer hun bestemming mochten volgen.

Wekelijks worden thans te Rotterdam een twintig- à dertigtal Indië-deserties berecht, en wel met één kamer, in vaste samenstelling. Hierbij treden beurtelings twee Auditeurs op die tezamen met de Verwijzings-officier van de Chef van de Generale Staf wekelijks Verzoeken aan Schoonhoven brengen en aldaar in nauw contact met de Depot-commandant, de vaste psychiater van de Mobiele Herkeuringsraad en de geestelijke verzorgers de voor-schifting houden, beraadslagen omtrent al of niet handhaven van het arrest en het materiaal klaar maken voor de uiteindelijke berechting. Steeds is bij de terechtzitting aanwezig een officier van de vaste staf uit Schoonhoven, dikwijls ook de geestelijke verzorgers voor het geven van mondelinge toelichtingen indien dat nog nodig is en ten slotte stelde zich een res. dir. off. van gezondheid 3e klasse, Advocaat te Rotterdam, als vaste verdediger beschikbaar.

Wat gebeurt er thans, nu de berechting langs empirische lijnen, zijn vaste vorm gevonden heeft met de deserteur, die, hetzij zich vrijwillig komt melden, nadat de boot vertrokken is, hetzij door Gemeente-politie of Marechaussée wordt aangehouden?

Uit de aard der zaak moet ik in het huidige stadium, bij de beantwoording van deze vraag aan de oppervlakte blijven. Later zal het ongetwijfeld interessant zijn, ook kennis te nemen van het gehele systeem van straftoemeting, waarvan de practijk, het gezonde verstand, de zuiver militaire aspecten van het probleem, doch bovenal het belang van ons Vaderland de grondslag uitmaken.

Zodra de deserteur in Schoonhoven aankomt, wordt hij onderzocht door de medische dienst van het depot. Blijkt hij kennelijk ten onrechte goedgekeurd te zijn voor de militaire dienst dan wordt hij overgegeven aan de mobiele herkeuringsraad en na afkeuring huiswaarts gezonden. De overigen blijven een aantal weken, al naar behoefte, onder directe contrôle van enige officieren van de vaste kampstaf, die in samenwerking met de geestelijke verzorgers zich een beeld vormen van 's mans karakter en huiselijke omstandigheden. Zoveel mogelijk worden moeilijkheden opgelost. Hiervoor treedt de hierboven genoemde gemengde contact-commissie op. Daarna worden zij herkeurd. Gedurende de tijd, dat zij in Schoonhoven zijn, ondergaan zij arrest in de vorm van verzwaard arrest.

Na de herkeuring komen zij — ook degenen die in afwachting van hun ontslag naar huis zijn gezonden — voor de Krijgsraad. Hier horen zij straffen tegen zich eisen, die variëren tussen twee maanden en vier en een half jaar, ongeacht de voorwaardelijke straffen. Door het vele werk vooraf, resulterend in het uitstekende psychiatrisch keuringsrapport en de korte, maar rake beschrijving van karakter en persoonlijke omstandigheden in het rapport van de Commandant, is het mogelijk gebleken ook in verband met de routine, die zowel het Openbaar Ministerie als de Krijgsraad zich uit de aard der zaak heeft verworven, op één zittingsdag tot 30 desertiegevallen te berechten, zonder dat het recht geweld wordt aangedaan.

Ik meen te mogen verklaren, dat het berechtingsprobleem van de Indië-desertie een oplossing gevonden heeft, die naar mijn vaste overtuiging de juiste zal blijken te zijn. Rechtvaardigheid, menselijkheid en militair belang moeten de factoren zijn die de strafmaat bepalen.

Ik moge de hoop uitspreken, dat de toekomst zal uitwijzen, dat de Militaire Justitie er in geslaagd is, ook bij deze zeer speciale berechting, niet te hebben gefaald.

REGIONALE VERDRAGEN (I)

(Slot van blz. 355)

landen. Er broeit dus wat in de Arabische gelederen, vooral als men hierbij bedenkt, dat de grote Arabische koninklijke familie, waartoe Abdoellah behoort, de Hashimieten, de gezworen vijanden zijn van de Hoesseini's, waarvan de bejaarde Ibn Saoed van Saoedi-Arabië het hoofd is. Ook tracht het Verenigd Koninkrijk door het afsluiten van verdragen met de individuele staten van de Arabische Liga een Brits georiënteerd defensie-systeem voor het Midden-Oosten op te bouwen. Met Transjordanië kwam een hierop gericht verdrag tot stand, dat echter nog moet worden geratificeerd; Irak bleek hiertoe intussen niet bereid. Maar ook de Russische schaakmeesters zitten niet stil. Dat is bekend uit de gebeurtenissen in Iran. Later zal moeten blijken of het mogelijk offer van de Arabische Liga een gelukkige Britse tactiek is geweest¹⁾.

De politieke successen van de Arabische Liga zijn in de laatste jaren oppervlakkig gezien, vrij imponerend. Uit het vorenstaande blijkt echter wel, dat men zich vooralsnog van de hechtheid van deze Arabische samenwerking en daardoor van de militaire betekenis geen al te grote voorstelling moet maken.

1) Tijdens het schrijven van dit artikel, is het Arabisch-Zionistisch conflict inzake Palestina tot uitbarsting gekomen. Het zou te ver voeren hier op deze plaats zelfs maar summierlijk op in te gaan.

LEGERLEIDING EN MILITAIRE RECHTSPRAAK

door Mr H. H. A. DE GRAAFF, *Luitenant-Kolonel der Artillerie*

II (Slot van blz. 319)

Krijgsraden te Velde! Nederland heeft ze niet meer gekend sedert de Belgische opstand! Voor de officieren van vóór 1940 vormden zij een theoretisch begrip, waarvan men niet veel méér wist dan de naam! Het voortreffelijke boekje van die voortreffelijke militaire jurist, wijlen Mr P. J. Sigter, „Het Strafproces voor de Krijgsraad”, waaruit zovele generaties van cadetten hun kennis omtrent het militaire strafproces hebben geput, wijdde niet meer dan 27 regels aan de krijgsraden te velde! Toen ons leger in 1939 mobiliseerde en dus voor een groot gedeelte werkelijk „te velde” was, werden er geen krijgsraden te velde geformeerd, en ze konden ook niet geformeerd worden, omdat er nauwelijks voorbereidingen toe waren getroffen. Eerst in de oorlogsdagen van 1940 waren enkele krijgsraden te velde gevormd, die slechts een zeer kortstondig bestaan hebben gehad. Overigens heeft men met tal van kunstgrepen getracht de taak, weggelegd voor de krijgsraden te velde, te doen vervullen door de gewone krijgsraden.

Terwijl ondanks het feit, dat het volk weinig belangstelling voor het leger had, en weinig, té weinig geld beschikbaar stelde voor bewapening en uitrusting daarvan, de mobilisatievoorbereidingen over het algemeen toch zódanig waren dat in enkele dagen de volledige mobilisatie zich kon voltrekken, en dat een in getalsterkte naar verhouding vrij krachtig en weloverdacht georganiseerd oorlogsleger kon worden gevormd, bleek de militaire justitie tengevolge van onvoldoende voorbereiding *niet mobilisabel*.

Vraagt men zich af, wat hier de oorzaak van is geweest, dan meen ik dat in het bovenstaande het antwoord op deze vraag te vinden is. Het contact tussen legerleiding en militaire justitie ontbrak feitelijk geheel en bestond nog slechts uit enkele formaliteiten, te verrichten door personen die buiten de eigenlijke legerleiding stonden.

President en Auditeur-Militair waren burgerrechtsgeleerden, die zich niet behoefden af te vragen, op welke wijze hun taak bij een leger te velde zou moeten worden voortgezet. Het Ministerie van Justitie had uiteraard ook geen bemoeienis met dit typisch militaire vraagstuk.

Voegt men bij dit alles het feit, dat aan 1939 een vredestoestand van ruim een eeuw was voorafgegaan, dan kan men begrijpen hoe het mogelijk is geweest, dat de militaire rechtspraak te velde in hoofdzaak een theoretisch begrip was gebleven en dat met de practijk daarvan geen rekening is gehouden.

De les, die 1939 ons heeft geleerd, zal ter harte moeten worden genomen.

Het contact tussen legerleiding en militaire rechtspraak zal ook in tijd van vrede moeten worden hersteld, hetgeen zeer zeker mogelijk is zonder dat de belangen van een goede rechtsbedeling in het gedrang behoeven te komen.

De militaire justitie zal, ook al blijve de medezeggenschap van de Minister van Justitie bestaan en al dragen President en Auditeur-Militair de toga in plaats van de uniform, méér dan voor 1939 het geval was, ook in vredetijd een levend bestanddeel van het leger moeten uitmaken en, behalve aan de rechtspraak, moeten worden dienstbaar gemaakt aan de vorming van het militaire personeel, dat in geval van mobilisatie of oorlog met een taak bij de rechtspraak te velde zal worden belast. Selectie, opleiding en indeling bij het gemobiliseerde leger van dat personeel zal reeds in vredetijd systematisch ter hand moeten worden genomen, evenals zulks bij ieder ander legeronderdeel geschiedt.

Even goed als ieder ander legeronderdeel zal ook de militaire justitie naast een gespecialiseerde kern van vast (beroeps-)personeel haar geëfende reserve van reserve-officieren en dienstplichtige onderofficieren en manschappen moeten hebben, en er zal zowel een vredes- als een oorlogsorganisatie voor moeten worden vastgesteld.

Het spreekt eigenlijk allemaal vanzelf en gelukkig is de tegenwoordige legerleiding er ook wel van overtuigd, dat het die kant uit moet. Dat geeft dus hoop voor de toekomst!

Wanneer wij ons thans wat nader willen gaan bezighouden met de *krijgsraden te velde*, dan verdient het allereerst onze aandacht dat, evenals de eerste onderdelen van het nieuwe Nederlandse leger in het buitenland zijn gevormd terwijl het vaderland nog bezet was, ook de eerste krijgsraden te velde in dat buitenland zijn ontstaan ter voorziening in de behoefte aan een eigen Nederlandse rechtspraak over de Nederlandse militairen (Engeland, Canada, Australië enz.).

Zo had ook de Brigade „Prinses Irene” haar eigen krijgsraad te velde.⁶⁾

Uiteraard waren deze krijgsraden improvisaties. Beschikte het gemobiliseerde leger in 1939 niet over een voorbereid apparaat voor de rechtspleging te velde, dit was natuurlijk evenmin het geval (men kan niet eens zeggen: in nóg mindere mate het geval!) bij de formaties, die in het buitenland werden opgericht.

En toen de invasie een feit was geworden, en het zuiden van het land aan de greep van de overweldiger was ontruikt, moest worden voortgegaan met improviseren teneinde te kunnen voorzien in de behoefte aan eigen rechtspraak. Rechtspraak over militairen in de eerste plaats, maar daarnaast ook wel over burgers, indien namelijk de aard van de gepleegde strafbare feiten daartoe aanleiding gaf ofwel de aangewezen burgerlijke rechter niet in staat was om zijn taak uit te oefenen.

Zo werden de krijgsraden van de B.N.S. en van het M.G. in het leven geroepen, ieder met een eigen bevoegdheid, doch feitelijk slechts één orgaan vormende, omdat alle personen, benoemd bij de éne krijgsraad, ook bij de andere in dezelfde functie werden aangesteld, hetgeen zeer bevorderlijk was voor een vlotte gang van zaken.

Welke personen werden nu tot de dienst bij die krijgsraden geroepen?

⁶⁾ Ingesteld bij K.B. van 13 Juli 1944, Stbl. Nr. E 50, opgenomen op blz. 207 van het M.R.T. deel XXIX (1946).

Uiteraard bij voorkeur rechtsgeleerde reserve-officieren, liefst met ervaring bij de militaire of burgerlijke strafrechtspleging. Immers voor een goede militaire rechtspraak is zowel militaire kennis en ervaring als juridische scholing van de daarbij betrokkenen van het grootste belang.

Voor zover de omstandigheden het niet toelieten, beslag te leggen op personen die aan deze vereisten voldeden, werd een beroep gedaan op leden van de burgerrechterlijke macht, die na een tijdelijke aanstelling tot reserve-officier bij het militair-justitiële apparaat werden ingedeeld.

Op deze wijze kon het benodigde aantal presidenten-plaatsvervanger, auditeurs-militair, officieren-commissaris en secretarissen met kunst- en vliegwerk bijeen worden gebracht, en onder de kundige en vlotte leiding van de toenmalige reserve-luitenant-kolonel Mr J. W. U. Doornbos (sedert benoemd tot President van het Hoog Militair Gerechtshof) heeft dit apparaat de strijd aangebonden met de al spoedig sterk toenemende stroom van zaken. In den beginne nog wat onwennig (verreweg de meesten immers hadden geen voorafgaande ervaring op het gebied van de militaire justitie) doch met een bewonderenswaardig aanpassingsvermogen vormden zich de raadsheren en rechters, die zo plotseling de toga voor een battle-dress moesten verwisselen, tot uitstekende presidenten, terwijl substituut-officieren van justitie en ambtenaren van het Openbaar Ministerie, maar ook advocaten met toenemend zelfvertrouwen het veelzijdige ambt van Auditeur-Militair leerden vervullen.

Jongere juristen traden op als Officier-Commissaris en Secretaris en voor de zo belangrijke administratieve werkzaamheden ter secretarie en ter auditie werd het nodige personeel beneden de rang van officier ingedeeld, waarbij (gelukkige omstandigheid) al spoedig enige ervaren rijksklerken, die het klappen van de militair-rechterlijke zweep reeds bij de gewone krijgsraad hadden leren kennen en die thans als dienstplichtige onderofficieren onder de wapenen waren of nog werden geroepen.

Uit deze improvisatie ontstond dus de Krijgsraad te Velde, tenslotte in Den Haag gevestigd, met afzonderlijke kamers te Eindhoven (later te Vught) en te Arnhem. Een relaas van de moeilijkheden ook buiten het vraagstuk van de personeelsvoorziening, waarmede deze Krijgsraad te kampen heeft gehad, worde de lezer gespaard, maar zij waren vele! Het spreekt vanzelf dat de medewerking van zovele, bij de burgerjustitie geschoolde krachten de oplossing van de specifiek-juridische moeilijkheden ten zeerste heeft vergemakkelijkt en oorzaak was dat de krijgsraad te velde een vergelijking met de vaste rechterlijke colleges zeer goed kon doorstaan!

Is dus de basis voor onze huidige militaire justitie bij wijze van improvisatie gelegd, op deze basis moest al improviserende worden voortgebouwd teneinde te komen tot het tegenwoordige apparaat dat bestaat uit vier zelfstandige krijgsraden te velde (gevestigd te 's-Gravenhage, Vught, Arnhem en Assen) en dat met veel moeite op een sterkte is gebracht, berekend op het verwerken van de nog steeds onverminderd toevloeiende stroom van zaken en op het geleidelijk wegwerken van de onvermijdelijke achterstand.

Bij het op sterkte brengen en in stand houden van dit apparaat (geleidelijk komen immers degenen, die het langst in werkelijke dienst zijn, en dat zijn juist de meest-ervarenen, in aanmerking voor grootverlof en dezen moeten door nieuwe krachten worden vervangen) doen zich de gevolgen van de omstandigheid, dat het voor-oorlogse leger geen noemenswaardige militair-rechterlijke organisatie kende, dagelijks en met kracht gevoelen.

Zeker, onder de reserve-officieren zijn ettelijke juristen, en daaronder velen met justitiële ervaring. En onder het dienstplichtig kader bevinden zich ettelijke justitie-ambtenaren. Maar al deze officieren en onderofficieren waren destijds bij een der wapens ingedeeld, en aangezien alle wapens momenteel te kampen hebben met kader-tekort, is het begrijpelijk dat het meestal veel overleg vereist, om deze personen, die zo bij uitstek geschikt zijn om bij de militaire justitie te worden werkzaam gesteld, los te maken van hun oorspronkelijk wapen en overgeplaatst te krijgen naar een der krijgswapens te velde.

Maar, zij het dan ook met moeite, er is bereikt dat een vrij groot aantal officieren, onderofficieren en manschappen gedurende een tijd bij de militaire justitie werkzaam kan zijn. De volgende stap dient natuurlijk te zijn, dat dit personeel ook voor de toekomst voor de militaire justitie behouden blijft, met andere woorden dat het, ook na vertrek met grootverlof, niet meer aan het militair-juridisch apparaat wordt onttrokken, doch een mobilisatiebestemming krijgt overeenkomstig de bij de militaire justitie opgedane ervaring en dat het, wanneer straks weder opkomt voor herhalingsoefeningen zal plaats vinden, tijdens die oefeningen, in welke vorm deze dan ook zullen worden gehouden, in de gelegenheid zal worden gesteld om de in de jaren na de bevrijding opgedane kennis weder op te frissen bij de militaire justitie.

Moge deze eerste groep van personen bij wijze van *improvisatie* bij de militaire justitie zijn terechtgekomen, hun opvolgers zullen op *systematische* wijze moeten worden geselecteerd en voor overgang naar de militaire justitie in aanmerking gebracht.

Zou men dit nalaten, dan zou men vervallen in dezelfde fout als voor 1939 maar met dit verschil, dat men thans voor zijn nalatigheid geen verzachtende omstandigheden meer zou kunnen aanvoeren!

Wij hebben gemeend, wat langer te moeten stilstaan bij de moeilijkheden, die werden ondervonden bij de oprichting en de instandhouding van de krijgswapens te velde, omdat deze krijgswapens onze aandacht ten volle verdienen. Men lette slechts op de enorme hoeveelheid werk, die door deze krijgswapens moet worden verzet, waaromtrent de volgende cijfers enigermate een denkbeeld kunnen geven.

In het jaar 1947 werden:

18743 strafdossiers door de Verwijzingsofficieren en de Auditeurs-Militair behandeld;

5990 zaken door de Commanderende Generaals en hun Verwijzings-officieren naar de krijgswapens verwezen;

6585 zaken door de krijgswapens ter terechtzitting afgehandeld.

Thans willen wij echter terugkomen op hetgeen wij hierboven hebben opgemerkt over de verhouding tussen de legerleiding en de militaire justitie. Wij hebben gezien dat deze verhouding bij de vredes-

rechtspraak nauwelijks aanwezig was, door welke manco de historische lijn verbroken was en aanleiding gegeven zou kunnen worden om het bestaansrecht van een afzonderlijke militaire justitie in twijfel te trekken.

Hoe is deze verhouding dan wel geregeld bij de rechtspleging met krijgsraden te velde? Op deze vraag dient thans allereerst een antwoord te worden gegeven.

Tot dusverre hebben wij de lezer niet willen vermoeien met wetsartikelen en wij willen daar ook nu niet toe overgaan. En toch kunnen wij niet beter doen dan de lezer te raden de weinige artikelen van de „Regtspleging bij de Landmagt”, die handelen over de krijgsraden te velde (het zijn de artikelen 243 tot en met 260) eens aandachtig door te lezen. Dan zal het, wellicht sneller en grondiger dan door een uitvoerig betoog, duidelijk worden hoe innig de band is tussen de legerleiding en de militaire justitie bij een leger te velde.

Wij zien daar:

dat de krijgsraden te velde worden benoemd door of vanwege de *Vorst*, die deze benoeming ook aan de *Commanderende Generaal* kan opdragen;

dat de President van een krijgsraad te velde altijd een hoofdofficier, dus een militair moet zijn;

dat voor de Auditeur-Militair *niet* geldt de bepaling dat hij geen militair mag zijn; in de praktijk is hij dan ook steeds militair;

dat de Commanderende Generaal zal beoordelen, of een zaak naar de Krijgsraad te velde moet worden verwezen. Hierdoor is de invloed van de legerleiding op het vervolgingsbeleid verzekerd. Oók wanneer, hetgeen uiteraard regel zal zijn, de Commanderende Generaal gebruik maakt van de hem toegekende bevoegdheid om bedoelde beoordeling over te laten aan daartoe door hem benoemde verwijzings-officieren (in de praktijk juridisch-geschoolde officieren, ingedeeld bij zijn staf) zal hij in alle belangrijke zaken persoonlijk worden gekend en heeft hij de volle gelegenheid om zijn inzichten tot gelding te brengen;

dat de vonnissen, gewezen door de krijgsraden te velde terzake van in tijd van oorlog gepleegde strafbare feiten (voor zover van die vonnissen geen hoger beroep openstaat) aan de Commanderende Generaal moeten worden voorgelegd en pas mogen worden geëxecuteerd indien deze zijn „fiat executie” daarop heeft verleend.⁷⁾

Uit deze enkele grepen blijkt reeds zonder meer, dat bij de rechtspleging te velde de legerleiding, in de figuur van de Commanderende Gene-

⁷⁾ Omtrent het hoger beroep was de regeling volgens de „Regtspleging”:

geen hoger beroep staat open van vonnissen, gewezen door de krijgsraden te velde ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan (art. 210 R.L.).

De Wet van 3 Juli 1947 Stbl. Nr. H 221 heeft in deze regeling een wijziging gebracht, zodat nu:

hoger beroep openstaat van alle vonnissen, gewezen door de krijgsraden te velde, doch dit hoger beroep bij K.B. ten aanzien van een of meer krijgsraden te velde, die optreden onder feitelijke oorlogsomstandigheden of buiten het Rijk in Europa, met betrekking tot vonnissen, gewezen ter zake van strafbare feiten in tijd van oorlog begaan, kan worden uitgesloten of beperkt.

Zo vóór als ná de wijziging geldt, dat een vonnis van een krijgsraad te velde, waarvan geen hoger beroep open staat, het „fiat executie” van de Commanderende Generaal behoeft, alvorens het kan worden ten uitvoer gelegd.

Hoger beroep en „fiat executie” vullen elkaar dus aan.

raal, ten volle in staat is gesteld om invloed uit te oefenen op de militaire rechtspraak, zowel door het recht van benoeming van de daarbij betrokken functionarissen, als door de verwijzingsbevoegdheid en de macht, die aan de Commanderende Generaal is gegeven om de executie te verhinderen van vonnissen, die destructief voor de krijgstucht (in de ruimste zin van het woord) worden geacht, en waarvan geen hoger beroep mogelijk is.

Wie is echter, zo zal men vragen, deze „Commanderende Generaal”? De wet laat zich hieromtrent niet uit. En dat terecht, want de beantwoording van die vraag hangt ten nauwste samen met de wijze, waarop het leger georganiseerd en ingedeeld is, en daaromtrent moet men in de wet geen gedetailleerde voorschriften opnemen.

De bedoeling van de wet is echter duidelijk genoeg. Als Commanderende Generaal zal men slechts hoge militaire autoriteiten mogen beschouwen, die een belangrijk commando hebben en uit dien hoofde verantwoordelijk zijn voor de tucht in het leger of bij een belangrijk onderdeel daarvan.

Welke autoriteiten bevoegd zijn om als Commandierend Generaal in de zin van de „Regtspleging bij de Landmagt” op te treden, dient nader bij Koninklijk Besluit te worden geregeld. Dit is dan ook meermalen gebeurd.

Hier te lande waren de commanderende generaals na de bevrijding de Chef van de Staf van het Militair Gezag en de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten. Hun bevoegdheden zijn later overgegaan op de Territoriale Bevelhebber in Nederland en de Chef van de Generale Staf. Sinds eerstgenoemde functionaris uit de organisatie is verdwenen treedt de chef van de Generale Staf dus op als de enige Commanderende Generaal in het Rijk in Europa, zulks volkomen in overeenstemming met de aan deze autoriteit door de Minister van Oorlog opgedragen taak ten aanzien van de handhaving van de tucht.

Hoewel uiteraard de grote massa der werkzaamheden ten burele van de Commanderende Generaal wordt verricht door de door deze daartoe aangestelde, juridisch geschoolde Verwijzingsofficieren, worden regelmatig belangrijke en principieële zaken aan de Commanderende Generaal ter persoonlijke beslissing voorgelegd. Omgekeerd komt het regelmatig voor, dat de Commanderende Generaal rechtstreeks of door tussenkomst van zijn Verwijzingsofficieren aangelegenheden, waarvoor in het belang van de krijgstucht en van het leger een goede oplossing moet worden gezocht, bespreekt met de Auditeur-Militair en met de Presidenten van de Krijgsraden en zijn inzichten en wensen aan de autoriteiten kenbaar maakt.

Invloed op het vervolgingsbeleid heeft de Commanderende Generaal zodoende volledig. Op de rechtspraak zelf en op de vonnissen kan hij slechts indirect invloed uitoefenen door voorlichting van de krijgsraden. Immers, ook al bestaan zij uit aan hem ondergeschikte militairen, de krijgsraden spreken recht in naam der Koningin en in volledige onafhankelijkheid. Ook het recht om het „fiat executie” op een vonnis niet te verlenen en zodoende de executie op te schorten, welk recht een Commanderende Generaal kan uitoefenen ten aanzien van die vonnissen, waarvan geen hoger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof

open staat, heeft geen ander gevolg dan dat de zaak ter nadere beslissing aan de Koning wordt voorgelegd.

De praktijk heeft uitgewezen dat de bij de rechtspraak te velde bestaande verhouding tussen legerleiding en militaire justitie de juiste voorwaarde schept om te geraken tot een goede oplossing van alle voorkomende problemen. Hier zijn niet, zoals bij de rechtspleging in vredes-tijd, de tientallen tot verwijzing bevoegde doch ondeskundige autoriteiten, die wel verplicht zijn om grotendeels af te gaan op de adviezen van de éne en enkele Auditeur-Militair, zoals wij dat in vredes-tijd hebben gezien, doch hier is het de éne hoge autoriteit, die zich weliswaar door de talrijke auditeurs-militair te velde doet adviseren, doch die zelf beschikt over een gezag, en bovendien over een deskundig apparaat, om de beslissing te nemen die het legerbelang vereist en om als centrale instantie eenheidsvormend op te treden in alle vraagstukken, de militaire justitie betreffende.

Op het ogenblik laten de omstandigheden het toe, dat er slechts één Commanderende Generaal is, en dat zal ook in normale vredes-tijd wel steeds het geval kunnen zijn. In geval van mobilisatie of van oorlog kan het noodzakelijk blijken meerdere hogere militaire autoriteiten met deze taak te belasten. Al te vèrgaande centralisatie kan dan immers verlamdend werken en dat moet zeker ten aanzien van de militaire rechtspraak ten koste van alles worden voorkomen. Divisie- en legerkorpscommandanten bijv. zullen dan dus mede tot Commandierend Generaal moeten worden benoemd. Voor de eenheid van opvatting met betrekking tot de grote lijnen van het beleid zal dan op andere wijze moeten worden zorggedragen, doch dit is dan een interne militaire aangelegenheid.

De praktijk bij de rechtspleging te velde heeft ten duidelijkste aangetoond hoevele voordelen het biedt, wanneer de verwijzingsbevoegdheid in handen van één of van enkele hogere autoriteiten wordt gelegd, in plaats van in handen van talrijke, doch voor deze taak niet aangewezen noch berekende garnizoenscommandanten. Er mag dan ook wel op worden gerekend dat er bij de thans in bewerking zijnde herziening van de wettelijke regeling van de militaire rechtspraak naar zal worden gestreefd om óók voor vredes-tijd een oplossing te vinden, die in vele opzichten overeenkomst zal vertonen met de huidige gang van zaken bij de rechtspraak te velde. De rechtbedeling in het leger zal er slechts mee gebaat kunnen zijn!

De Koninklijke Landmacht na de bevrijding.

In mijn artikel onder bovenstaand hoofd opgenomen in de Mei-afl levering, zijn tot mijn spijt enige onvolkomenheden geslopen, welke ik gaarna hierbij herstel.

Op blz. 300 dient de vijfde regel v.o. te worden gelezen: „nummers 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12 en 14¹⁾), acht regimenten veldartillerie en twee regimènen-”.

Aan de voet van blz. 300 dient te worden gelezen: „¹⁾ 12 en 14 R.I. werden bij M.B. van 17 Maart 1947, Sectie G 2 Org. Nr. 1001 genummerd 4 resp. 6 R.I.”.

Voorts dient in de 18e regel v.o. op blz. 310 voor „kwantitatief” te worden gelezen „kwantitatief”.

DE MECHANISCHE UITRUSTING

door J. W. PORTIER, Kapitein der Genie

De mechanisatie van de tegenwoordige legers heeft zich ook op pioniergebied enorm uitgebreid. De twee zeer belangrijke factoren voor de Pionier, n.l. *tijd* en *mensen materieel* moeten immers tot een minimum beperkt worden. Vandaar dat de moderne Pionier de beschikking heeft gekregen over materieel, waarmede hij in vergelijking met vóór, 1940, in *minder* tijd *meer* werk kan verzetten, terwijl bovendien het aantal mensen, dat hierbij nodig is, ook sterk is verminderd.

Dit materieel, dat behoort tot het zware Pioniermaterieel, wordt genoemd de Mechanische Uitrusting (M. U.).

Teneinde een globaal inzicht te krijgen in dit, voor de Pionier, zo belangrijke materieel volgt hieronder een summier beschrijving van de verschillende tot de M.U. behorende machines.

De M.U. wordt verdeeld in drie hoofdgroepen, n.l.:

- A. de stationnaire- of onbeweeglijke groep.
- B. de mobiele- of beweeglijke groep.
- C. de bijbehorende uitrusting.

Ad. A. DE STATIONNAIRE- OF ONBEWEEGLIJKE GROEP.

Deze groep, welke bestaat uit de *graafmachines*, is zo genoemd, omdat tijdens het werken, de machines zich *niet* of *practisch niet* verplaatsen. De verplaatsingssnelheid is dan ook maar 1,4—3,2 km/uur.

Ze bestaan allen uit een cabine met motor, welke 360° om haar verticale as kan draaien, gemonteerd op gladde rupsbanden, waaraan de verschillende graafuitrustingen, bestaande uit bomen, emmers en schoppen, kunnen worden bevestigd. Bij het gebruik van deze machines wordt voor het vervoer van het uitgegraven materiaal transportmaterieel vereist. Zij kunnen ook op modderig terrein werken, maar staan dan op houten schotten of matten, welke de machine bij verplaatsing, zelf kan verleggen. In het Engelse leger wordt in hoofdzaak gebruik gemaakt van twee types, n.l. het lichte en het zware. Het verschil zit in de emmerinhoud welke resp. zijn 0,3 m³ en 0,5 m³. Het Amerikaanse leger kent nog twee extra typen n.l. met een emmerinhoud van 0,365 m³ en 0,55 m³.

Uit de romp (cabine, motor + rupsbanden) kan men in betrekkelijk korte tijd (3 à 4 uur) door bevestiging van de verschillende (graaf) uitrustingen de volgende machines samenstellen:

- a. de *dragline* of *trekemmer*.
- b. de *trekschop*.
- c. de *lepelschop* of *lepelbagger*.
- d. de *afvlakker*
- e. de *grijper*.
- f. de *kraan*.
- g. de *heimachine*.

a. De dragline of trekemmer (zie afb. 1).

Zoals de naam reeds aangeeft wordt hierbij de emmer naar de machine toegetrokken en zo gevuld. Dit is de meest populaire en doelmatige machine uit deze groep. Zij vindt grote toepassing in het burgerleven en wordt gebruikt voor:

- het maken van diepe ingravingen
- het verwijden van wegen
- het schoonmaken en uitdiepen van rivieren en kanalen
- het maken van loopgraven, tankgrachten, sloten en kanalen enz.

Zij wordt hoofdzakelijk gebruikt, voor het werken beneden haar eigen standvlak, doch kan ook hierboven werken. Doordat de machinist de emmer naar bepaalde plaatsen kan slingeren, is het bereik vrij groot.

b. De trekschop (zie afb. 2).

Deze machine werkt uitsluitend beneden haar standvlak en hierbij wordt, zoals de naam aangeeft, de schop naar de machine toegetrokken. Ze wordt gebruikt voor het maken van loopgraven, en sleuven voor pijpleidingen, kabels of drainering.

c. Lepelschop of lepelbagger (zie afb. 3).

Deze machine werkt uitsluitend boven haar standvlak en schept of lepelt het materiaal in de schop. Ze wordt gebruikt voor het afgraven van dijken, stijle heuvels, steengroeven e.d. Dit is de krachtigste machine uit deze groep en ze verplaatst ongeveer 10 % meer dan een der anderen.

d. De afvlakker (zie afb. 4).

Zoals de naam aangeeft, wordt deze machine hoofdzakelijk gebruikt voor het afvlakken van die oppervlakte en terreinen, waar een nauwkeurige afwerking een eerste vereiste is. Ze wordt gebruikt voor het verbreden van holle wegen en het aanbrengen van tonrondte, terwijl ze uitsluitend boven haar standvlak werkt.

e. De grijper (zie afb. 5).

Dit is dezelfde soort machine als de dragline, alleen is er in plaats van een emmer een grijpemmer aan de kabels bevestigd. Doordat de grijpemmer voorzien is van tanden, kan ze hard materiaal verwerken. Ze wordt hoofdzakelijk gebruikt voor het laden en lossen van schepen, vrachtauto's, wagons e.d. en voor het verplaatsen van materiaalhoppen.

f. De kraan.

Dit is ook dezelfde soort machine als de dragline, alleen is er in plaats van een emmer een haak of een magneet aan de kabels bevestigd. De max. hefkracht voor de beide types (0,3 m³ en 0,5 m³) is onder een hefhoek van 75° resp. 3,75 ton en 4,75 ton.

g. De heimachine (zie afb. 6).

Inplaats van de emmer bij de dragline is hier een hei-installatie aan de boom bevestigd. Hiermede kunnen palen van ± 6 m ingeheid worden.

Indien de verplaatsing over korte afstanden moet geschieden, kan de machine dit zelf doen door middel van haar rupsbanden. Over grote afstanden echter geschiedt het transport op trailers met opleggers.

Behalve op rupsbanden kunnen de machines a, e, f en g ook op luchtbanden gemonteerd worden, d.w.z. dat de romp dan gemonteerd is op een speciale vrachtauto (zie afb. 5). Het voordeel hiervan is, dat voor verplaatsing geen aparte transporteurs nodig zijn. Het nadeel is echter, dat ze niet in alle terrein kan komen.

Ad. B. DE MOBIELE- OF BEWEEGLIJKE GROEP.

Deze groep bestaat uit *rupstractoren met hulpuitrustingen*.

In tegenstelling met groep A verplaatsen deze machines zich tijdens het werken. De snelheid varieert van 2,5 tot 11 km/uur. Tijdens het werken wordt echter meestal in de laagste versnelling gereden, omdat dan de grootste kracht kan worden ontwikkelt.

Voor de tractoren worden drie verschillende merken gebruikt, nl.
de Caterpillar,
de International,
de Allis-Chalmers.

Alle drie de merken zijn uitgerust met een dieselmotor. De verschillen zitten in de afmetingen en capaciteiten. Bovendien geschiedt het starten van de:

- Caterpillar met behulp van een „hulpmotor”, zijnde een twee cylinder benzinemotor,
- International rechtstreeks op benzine, daarna overschakeling op dieselolie,
- Allis-Chalmers rechtstreeks op dieselolie.

Voor het leger worden deze tractoren, naar het aantal p.k.'s, in vijf verschillende klassen verdeeld, nl.

- klasse I, pk groter dan 105,
- klasse II, pk tussen 65 en 105,
- klasse III, pk tussen 45 en 65,
- klasse IV, pk tussen 35 en 45,
- klasse V, pk kleiner dan 35.

Door middel van aftakkingen van de aandrijfas kunnen zowel vóór als achter aan de tractor lieren met trommels bevestigd worden, waarmede de verschillende hulpuitrustingen worden bediend. De verschillende hulpuitrustingen welke voor, dan wel achter aan de tractor kunnen worden bevestigd, zijn:

- a. de dozerbladen,
- b. de schraper,
- c. de wroeter,
- d. de V.-ploeg,
- e. de molploeg,
- f. de grondschafer,
- g. de zware lier met hijskraan,
- h. de walsen,
- i. de elevator grondschaaf.

a. De dozerbladen.

Voor aan de tractor kunnen verschillende bladen bevestigd worden, nl.

1. een blad, dat loodrecht op de lengte-as van de tractor staat; dan ontstaat de *Bulldozer*.
2. een blad, dat in verschillende standen t.o.v. de lengte-as van de tractor kan geplaatst worden; dan ontstaat de *Angledozer*.

Over deze machines wordt verder in dit artikel meer verteld.

b. De schraper.

Deze machine bestaat uit een mes, dat in de grond snijdt, terwijl tijdens de voortbeweging de aldus losgemaakte grond verzameld wordt in

de erachter gelegen bak. Is de bak gevuld, dan wordt deze van de grond gelicht en het materiaal wordt op een bepaalde plaats over het terrein uitgespreid of neergestort.

Er zijn twee types schrapers, nl.

1. de door de tractor getrokken schraper,
2. de zich zelf voortbewegende schraper.

Ad. 1. Deze schrapers zijn weer te verdelen in:

Schrapers waarbij het materiaal uit de bak gedrukt wordt door een zich naar voren bewegend achterschot. Het materiaal wordt er dus uit geschoven (zie afb. 7).

Schrapers, die geleidigd worden door de bak vóór- of achterover te laten kantelen (zie afb. 8).

De bediening geschiedt door de tractormachinist door middel van twee handles.

Ter opvoering van de capaciteit kunnen twee schrapers achter elkaar door één tractor getrokken worden, of kan gebruik gemaakt worden van een duw-dozer. De verschillende manipulaties van de schraper geschieden met behulp van kabels (zie afb. 7) of een hydraulische installatie (zie afb. 8).

Ad 2. Dit zijn de zgn. *Tournapulls* (zie afb. 9); het nadeel van deze machine is dat ze gauw slijt. Ze kunnen dan echter geholpen worden door een duw-dozer. Het voordeel is de zeer grote verplaatsings-snelheid.

c. *De wroeter* (zie afb. 10).

Deze machine wordt gebruikt om harde grond los te maken of beton-wegdekken e.d. op te breken. Ze is voorzien van 3 of 5 tanden al naar gelang het model. Deze tanden kunnen onafhankelijk van elkaar stuk voor stuk verwijderd worden. Ze zijn onderverdeeld in drie klassen:

1. de extra zware wroeter,
2. de zware wroeter,
3. de lichte wroeter.

De wroeter kan ook gebruikt worden voor het leggen van kabels. In dit geval is de middelste tand hol en wordt hierdoor de kabel gevoerd.

d. *De V.-ploeg* (zie afb. 11).

Dit is een ploeg, bestaande uit twee grote bladen welke in V-vorm aan elkaar zijn bevestigd. Ze wordt gebruikt voor het maken van draineer-en kabelsleuven.

e. *De molploeg* (zie afb. 12).

Dit is een machine, welke wordt voortgetrokken door een tractor niet groter dan klasse IV. Zij is voorzien van een zgn. „mol”, dat is een torpedovormige buis, waaraan met een ketting een stalen bal is bevestigd. De machine wordt hoofdzakelijk gebruikt voor het snel maken van afgesloten draineersleuven.

f. *De grondschafer*.

Deze machine wordt gebruikt: voor het nauwkeurig en glad afwerken van oppervlakten van wegen, vliegvelden en startbanen; voor het vormgeven aan dijken, hellingen en glooiingen; voor het gelijkmatig uitspreiden van materiaal; voor het maken van draineersleuven en bermsloten; voor het mengen van verschillende materialen.

Het blad van de grondschaver kan in alle standen gebracht worden van links verticaal via horizontaal tot rechts verticaal.

Ze worden verdeeld in twee groepen:

- I. de door de tractor voortgetrokken grondschaver (zie afb. 13),
- II. de zich zelf voortbewegende grondschaver, de *motorschaver* (zie afb. 14).

Ad. I. Hierin bestaan weer twee types en wel: de (verouderde) grondschaver met handbediening, welke niet meer gebruikt wordt en de grondschaver met hulpmotor. Voor de bediening is steeds een extra man nodig die alle manipulaties op de grondschaver moet verrichten.

Ad. II. De motorschaver heeft als groot nadeel dat zij gemakkelijk slipt in modderig terrein. Het voordeel is dat zij geen speciaal transport vereist, aangezien zij zich zelf langs de weg kan voortbewegen. Zij wordt meestal gebruikt op voorbereekte oppervlakten, omdat zij deze niet beschadigt, wat de tractor wel zou doen.

g. De zware lier met hijskraan. (Zie de foto in het artikel over Legergenietroepen van de kapitein der Genie K.N.I.L. J. H. A. Hardeman.)

De lier is achterop de tractor bevestigd. Er bestaan 3 types, afhankelijk van de afstand van de kraan tot de grond, nl. 6 m, 9 m en 12 m. Zij kunnen gewichten heffen van 9 ton.

h. De walsen.

De hierbij meest gebruikte types zijn:

1. de schapenpootwals (zie afb. 15).
2. de meerwielige wals.

Ad 1. De schapenpootwals bestaat uit verschillende drums, voorzien van uitsteeksels (poten), welke samengevoegd kunnen worden tot een batterij en wordt gebruikt bij de eerste verharding.

Ad. 2. De meerwielige wals is een bak op negen rubberwielen, vier voor en vijf achter. De vier voorste wielen zijn zo geplaatst dat zij de ruimten tussen de vijf achterste wielen bestrijken. De bak kan om meer druk te geven, opgevuld worden met water of ander materiaal. Deze wals wordt gebruikt nadat de schapenpootwals over het te walsen terrein is geweest.

i. De elevator grondschaaf (zie afb. 16).

Met deze machine wordt de grond door middel van een discussvormig mes op een transportband gebracht, welke het materiaal omhoog voert. Voor de bediening is een aparte man nodig.

Het transport van al deze machines met uitzondering van de motorschaver en de Tournapull geschiedt met trailers en opleggers.

Opmerking.

In de laatste tijd is de tractor meer en meer op de voorgrond getreden, vandaar dat men deze met allerlei hulpmiddelen heeft uitgerust. Een paar voorbeelden zijn:

1. de tractor met hijsinstallatie (zie afb. 17).
2. de tractor met dragline-installatie (zie afb. 18).
3. de traxcavateur (zie afb. 19).

Ad. C. DE BIJBEHORENDE UITRUSTING.

Tot deze groep behoort in hoofdzaak het materieel voor het vervoer van het materiaal, nl.

- a. de tippers (motor-kipwagens) (zie afb. 20),
- b. de vrachtwagens (met kip- en laadbak),
- c. het smalspoormaterieel,
- d. de Athey-wagens (zie afb. 21).

Tevens kunnen hieronder nog gerekend worden:

e. de loopgraafmachines.

Ad. d. De Athey-wagens.

Dit zijn wagens meestal gemonteerd op rupsbanden, welke voortgetrokken worden door tractoren (of dozers). Het ledigen van deze wagens geschiedt door middel van een hydraulische installatie, waardoor de bak naar links of rechts omgekipt wordt en waarbij door het openklappen van de betrokken zijwand het materiaal eruit schuift.

Ad. e. De loopgraafmachines.

Hierin worden drie types onderscheiden, nl.

1. de Allen Parsons, een machine met emmers op een ketting zonder einde (zie afb. 22);
2. de Barber Greene, een machine van het laddertype (zie afb. 23);
3. de Cleveland, een machine met de emmers op een groot wiel (zie afb. 24).

Ze worden gebruikt voor het maken van diepe sleuven voor kabels en pijpleidingen.

DE DOZERS.

Verreweg de belangrijkste en bekendste machine van de M.U. is de **Bulldozer**. Zoals reeds eerder gezegd, is dit een rupstractor met een al dan niet verstelbaar blad ervoor. Dit blad kan op en neer bewogen worden en wel op twee manieren, hydraulisch of met kabels. Het grote voordeel van de *hydraulische bediening* is dat men hiermede een positieve neerwaartse druk kan uitoefenen, m.a.w. men kan het blad de grond in forceren en hierop dus het gewicht van de tractor laten drukken. Het voordeel van de *kabel-bediening* is, dat men veel sneller het blad kan laten zakken. De enige kracht die dit blad echter in de grond drukt is zuiver en alleen het gewicht van het blad. Vandaar dat men er meer en meer toe overhelt om bulldozers te gebruiken met hydraulische bediening, hoewel het grote nadeel van de kwetsbare en lastig te herstellen hydraulische installatie blijft bestaan.

Men spreekt bijna altijd van bulldozers, hoewel lang niet alle dozers bulldozers zijn, want wat verstaat men eigenlijk precies onder een bulldozer? Dat is een tractor, met het blad loodrecht op de lengte-as van de tractor. Dit blad kan alleen op en neer bewogen worden, maar in geen enkele andere richting worden veresteld. Is dit laatste wel het geval dan wordt deze machine genoemd een *angledozer*. De angledozer kan dus wel als bulldozer gebruikt worden, omgekeerd echter niet. Dit is dan ook de reden dat men practisch alleen van angledozers gebruik maakt. De ideale combinatie is dus een *angledozer met hydraulische bladbediening*.

De angledozer wordt voor allerlei mogelijke werken gebruikt zoals bijv.

- opruimen van versperringen
- aanleggen van wegen
- aanleggen van vliegvelden
- opvullen van kraters
- opruimen van materiaalhoppen
- vellen en opruimen van boomstronken, bomen en stuikgewas (met behulp van de *boomdozer*, de *wortelsnijder* en de „*brush-cutter*”) (zie afb. 25, 26 en 27)
- graven van sleuven en greppels
- ruwe vormgeving
- uitspreiden van wegdek materiaal (met behulp van o.a. de harkdozer
- laden van transportmaterieel
- maken van op- en afritten bijv. bij bruggen e.d.

Bij practisch alle operaties gedurende de 2e Wereldoorlog waar de Pioniers werden ingezet, waar ter wereld ook, werden dozers gebruikt. Aan dit materieel werd zo'n waarde gehecht dat men het later ook door de lucht ging vervoeren, o.a. bij de Birma campagne. Bij verschillende acties tegen de Japanners werden bij de landingen in de tweede golf reeds dozers aan land gezet, om versperringen e.d. op te ruimen en opstellingsplaatsen voor de artillerie te maken. Dat waren echter gevaarlijke experimenten, aangezien zowel de dozer als de machinist zeer kwetsbaar waren, omdat zij totaal onbeschermd waren.

Dat de dozer overal voor gebruikt wordt leert onder andere het volgende voorval.

Bij de invasie van Treasure Island (in de Salomons eilanden) werden al direct achter de infanterie de dozers aan land gezet. De infanterie was echter nog lang geen meester van het terrein, met het gevolg, dat de dozers midden in de kogelregen het strand opkwamen.

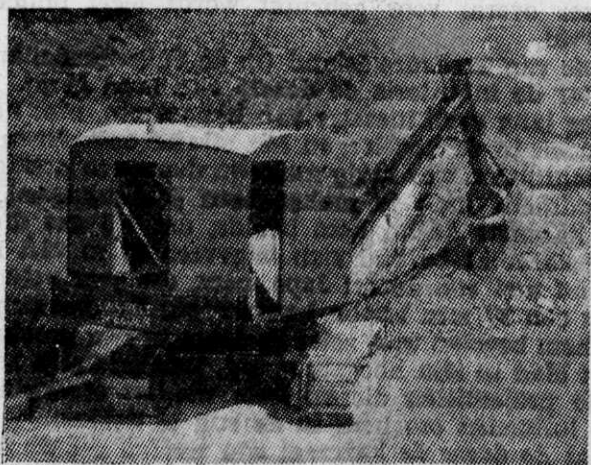
Een der machinisten was bezig met zijn dozer een artillerie-opstelling (zoals zijn opdracht was) te maken toen een luitenant, wijzende op een Japanse kazemat, tegen hem brulde, dat hij dat ding moest opruimen. Deze kazemat bevond zich ongeveer 35 m van hem vandaan en was bemand met een dozijn Japanners, die over voldoende wapens beschikten en een 37 mm kanon hanteerden. Zonder zich te bedenken deed hij wat hem bevolen was, zette de dozer in zijn grootste versnelling en bracht het blad in zijn hoogste stand, teneinde zich zelf te beschermen tegen de projectielen die op hem werden afgevuurd. Achter de dozer liep de luitenant om hem in de rug te dekken.

Vlak voordat de dozer de kazemat zou treffen liet de machinist snel het blad zakken, terwijl hij tegelijkertijd sterk afremde. De dozer sneed dwars door de kazemat heen en de brokstukken zowel als de lichamen der Japanners vlogen in het rond. Daarna remde hij een der rupsen af teneinde om te draaien en het werk nog eens te herhalen. De luitenant echter verbood hem dit, omdat hij bang was, dat eventuele achtergebleven munitie dan zou exploderen. —

Naar aanleiding van deze en andere soortgelijke ervaringen kwam men op het denkbeeld de dozers welke in de voorste lijn worden gebruikt te bepantseren. Zo ontstond de *gewapende dozer*. Dit was een normale dozer voorzien van pantserplaten, waarmede de hele machine met

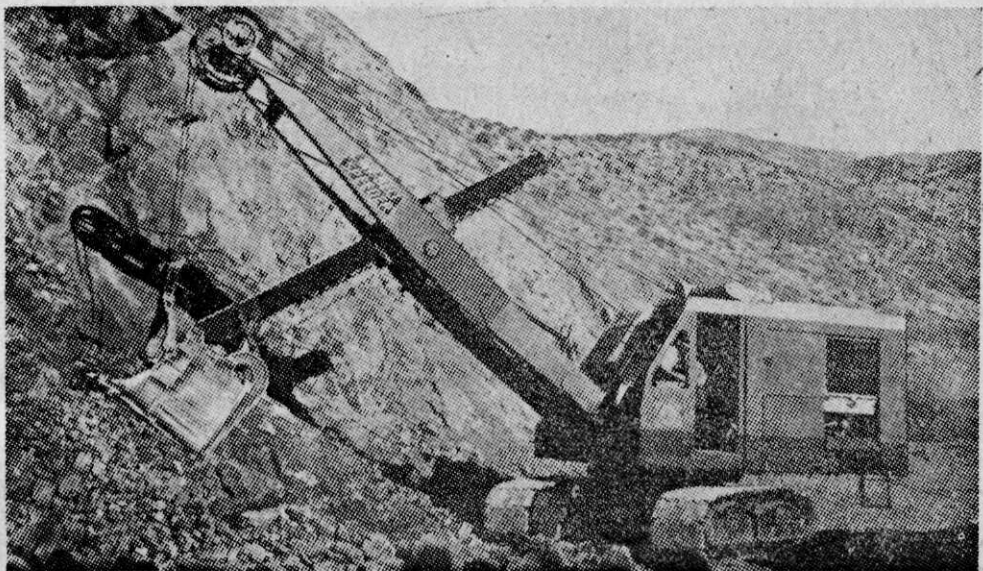
Afb. 1. De dragline of trekker in bedrijf

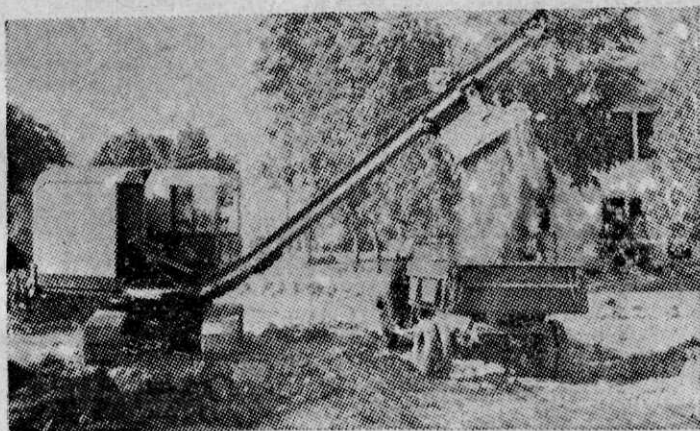
Afb. 2. De trekschop in bedrijf

machinist werd beschermd. De machinist zat dan in een soort torentje met vier kijkspleetjes om vooruit, links, rechts en achter uit te kijken. Hij kon met deze dozer echter niet veel manoeuvreren, daar het gezicht zeer beperkt was.

Toen kwam men op het denkbeeld bestaande tanks te voorzien van een bulldozerblad. Een van de eerste tanks, die hiervoor gebruikt werd was de *Centauer*. Hierbij was de geschutstoren van de tank verwijderd en

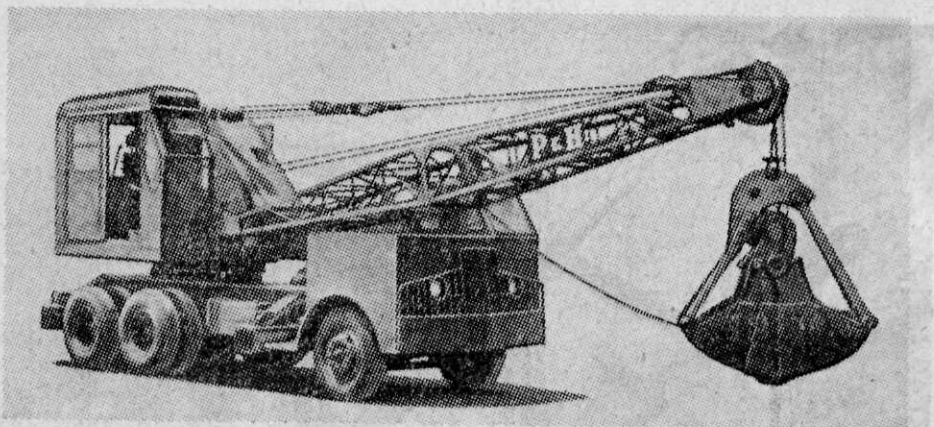
Afb. 3. De lepelschap tijdens het werken bij een steile steenhevel

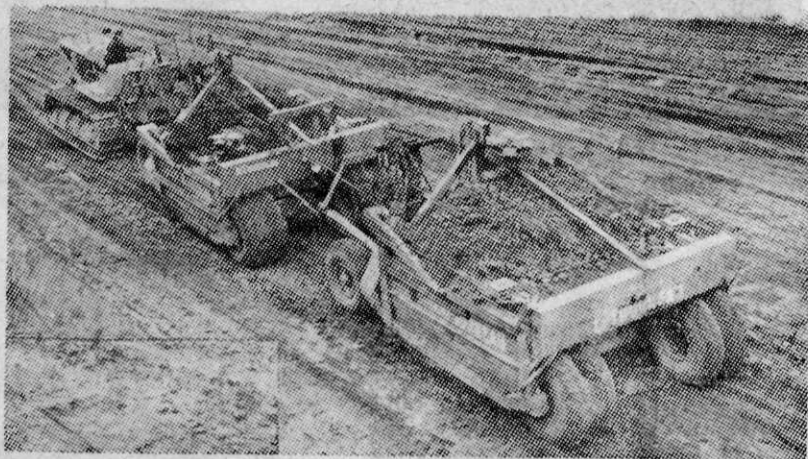
Afb. 4. De afvlakker in bedrijf

het blad werd op en neer bewogen met behulp van een kabel. Zoals reeds eerder is gezegd was het grote nadeel hiervan, dat het blad geen positieve neerwaartse druk had en hoewel de tank meer kracht bezat dan de zwaarste tractor, kon deze laatste, uitgerust met een hydraulisch bediend blad, toch meer werk verzetten.

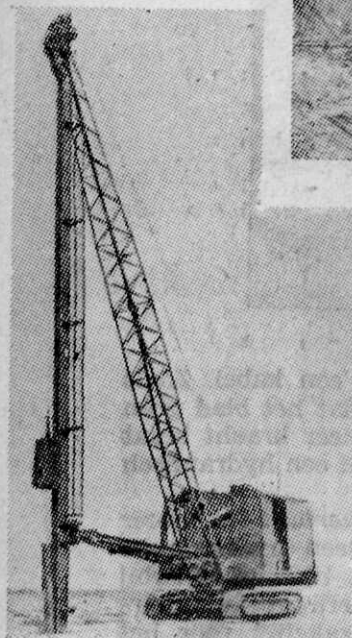
Een betere uitvoering van de *tankdozer* was de *Sherman-tankdozer* (afb. 29). Hierbij wordt het blad door middel van een hydraulische installatie, welke midden voor de tank is bevestigd, bediend. Hierbij liet men de geschutstoren op de tank zitten. Deze Sherman-tankdozers werden bij de invasie in Frankrijk gebruikt, hoofdzakelijk voor het opruimen van versperringen. Bij de verschillende landingen van de

Afb. 5. De grijper gemonteerd op een vrachtauto

Afb. 7. Twee schrapers met kabelbediening getrokken door één tractor.

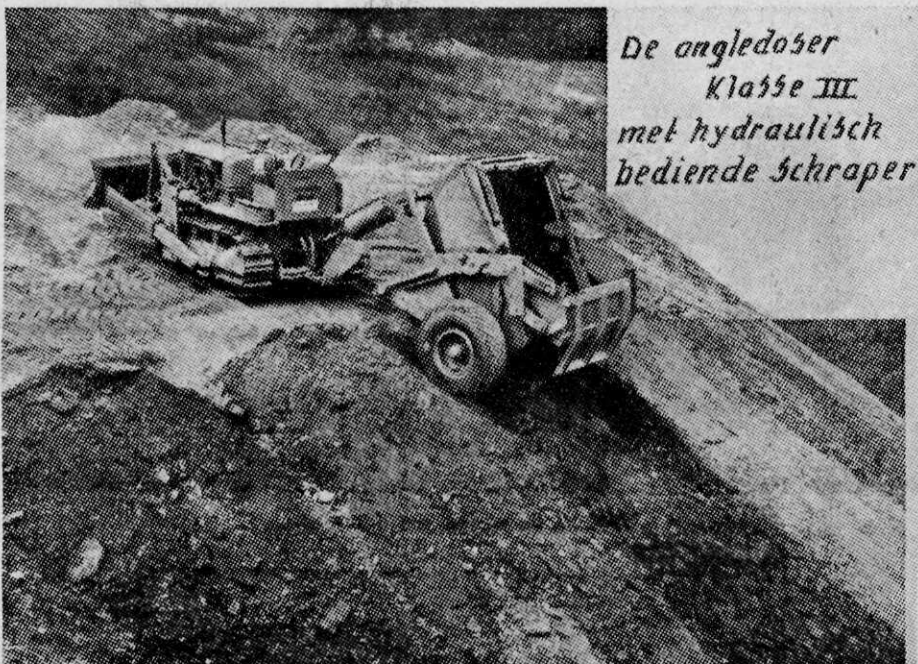

Afb. 6. De heimachine

mariniers bij de politionele actie in Indië werd ook van deze tankdozers gebruik gemaakt.

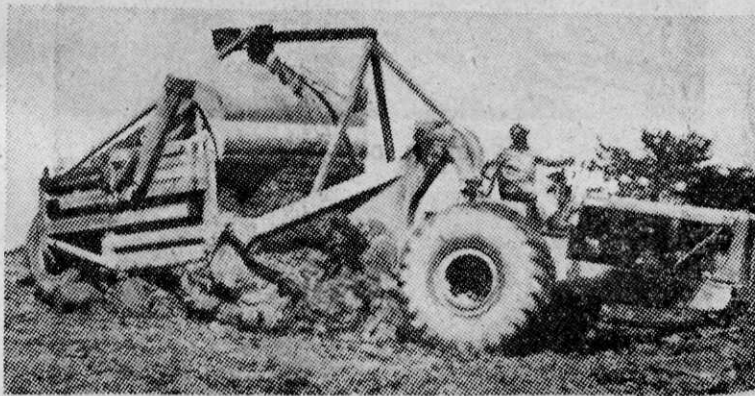
Bij het „Armoured Engineer Regiment” waren behalve de AVRE's (Armoured Vehicle Royal Engineers, dat zijn Churchill tanks waarbij in de geschutstoren i.p.v. een vuurmond een installatie was aangebracht om zware springstofladingen te verschieten voor het opruimen van beton-muren e.d.) tevens gewapende dozers (klasse II) ingedeeld.

Om in dit onderdeel een eenheid van voertuigen te brengen, wat vooral van belang is bij reparaties, en om het medevoeren van reserve materiaal zo beperkt mogelijk te houden, is men thans bezig bulldozerbladen voor deze Churchill-tanks te ontwerpen.

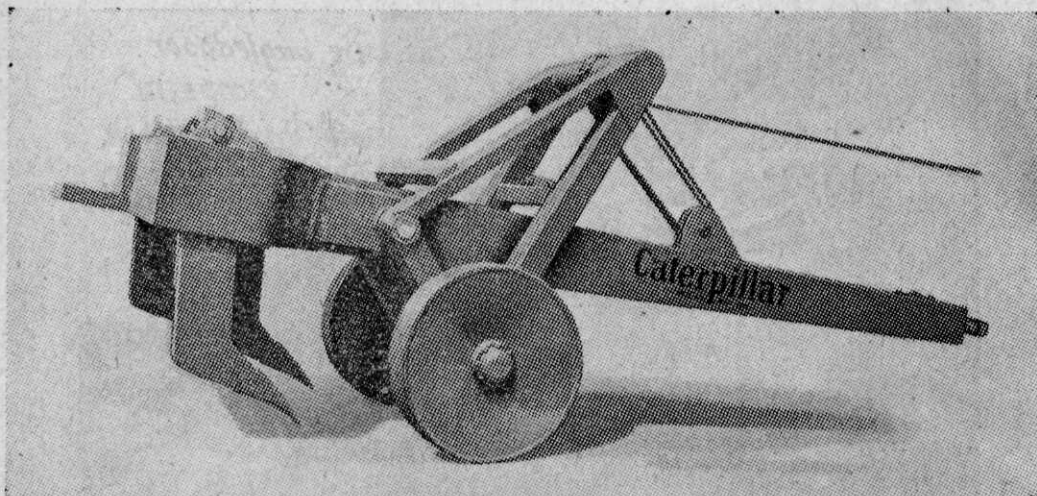
*De angledozer
Klasse III
met hydraulisch
bediende Schraeper*

Afb. 8. De angledozer klasse III met de nieuwste uitvoering van de hydraulisch bediende schraeper, waarbij het materiaal door het achterover kantelen van de bak hieruit verwijderd wordt

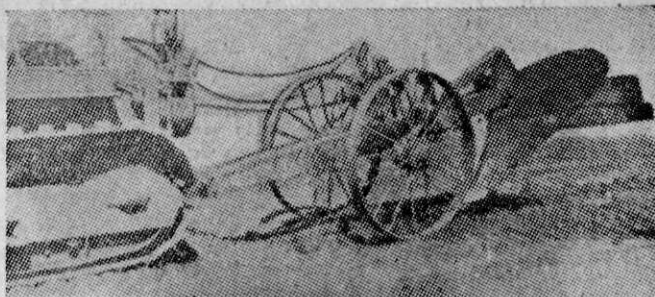

Afb. 9. De Tournapull in bedrijf

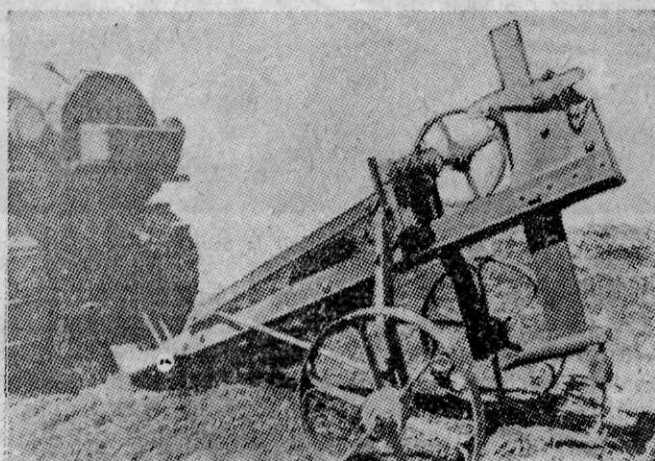
Uit het bovenstaande blijkt wel hoever de mechanisatie bij de Pioniers is doorgevoerd. Wat bovendien voor het uitvoeren van een opdracht nog zeer belangrijk is, is de wijze waarop de verschillende machines gebruikt moeten worden, dat wil zeggen precies uit te maken welke machine het meest geschikt is om een bepaald werk uit te voeren („de juiste machine op de juiste plaats”). Aangezien dit artikel dan te uitgebreid zou worden is dat onderwerp en de meer technische zijde hierin niet behandeld.

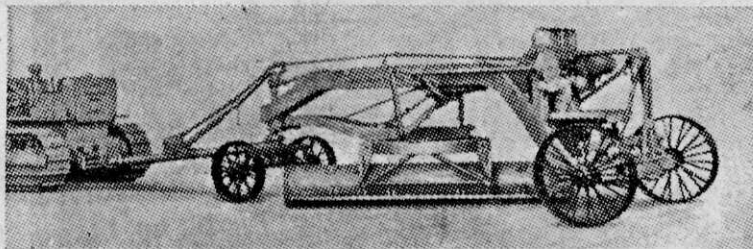
Afb. 10. De wroeter met drie tanden

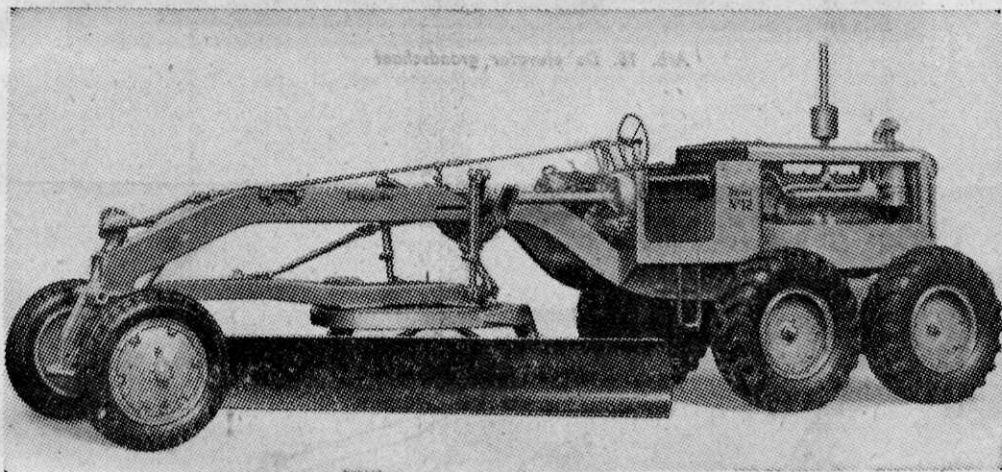
Afb. 11. De Y-ploeg

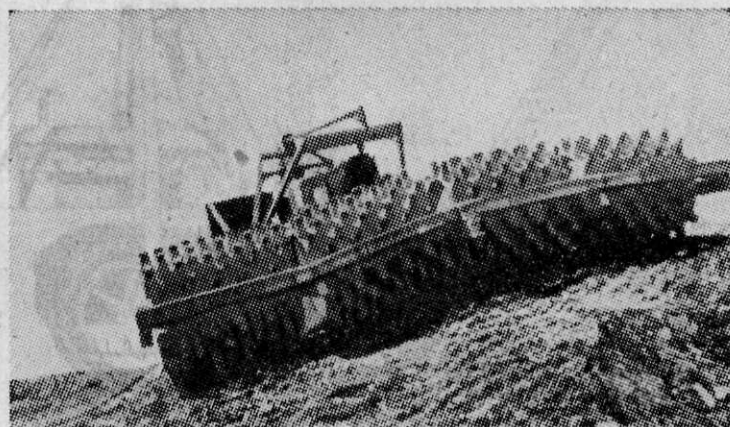
Afb. 12. De molploeg

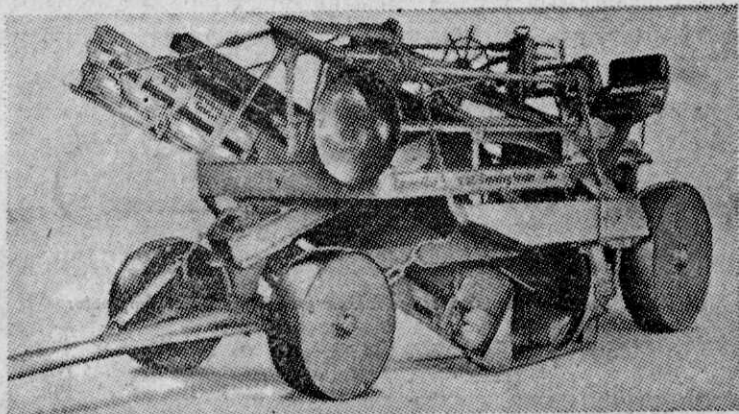
Afb. 13. De door een tractor getrokken grondschoor met hulpmotor

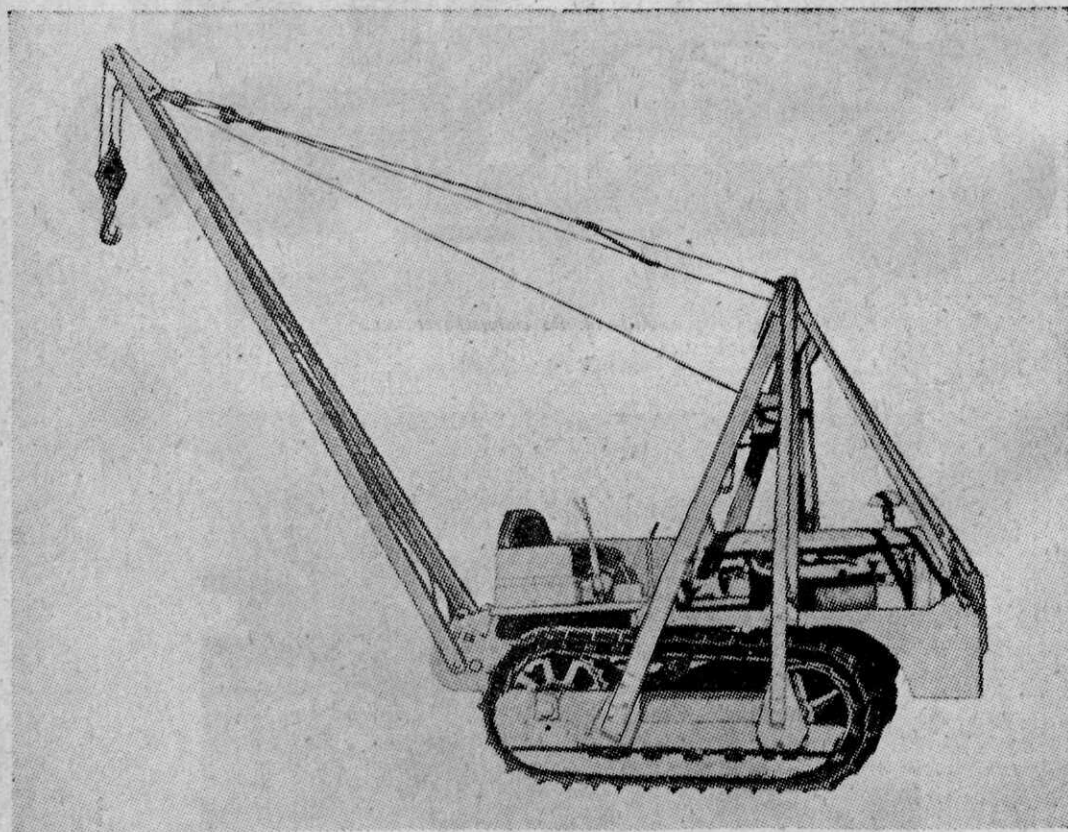
Afb. 14. De motorschaver

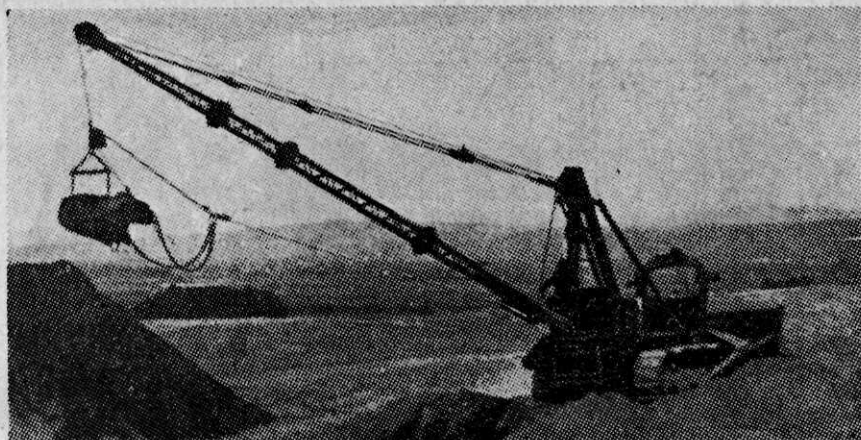
Afb. 15. De 4-drums schapenpoottaals getrokken door een bulldozer met kabelbediening

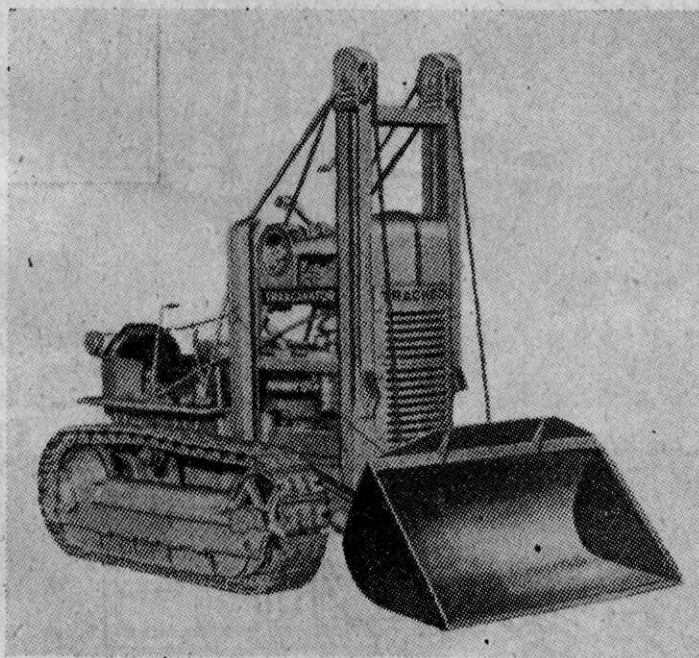
Afb. 16. De elevator grondschaaf

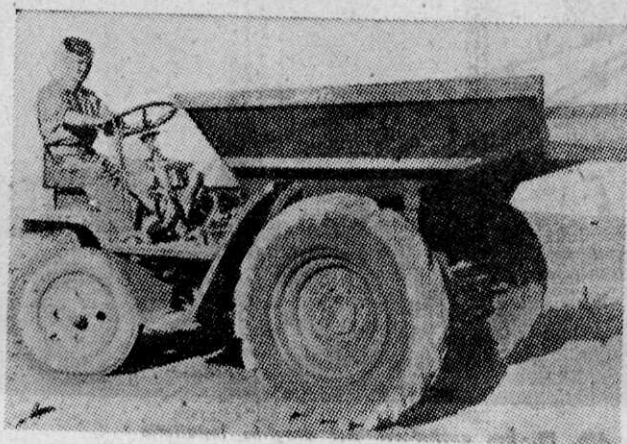
Afb. 17. De tractor met hijsinstallatie

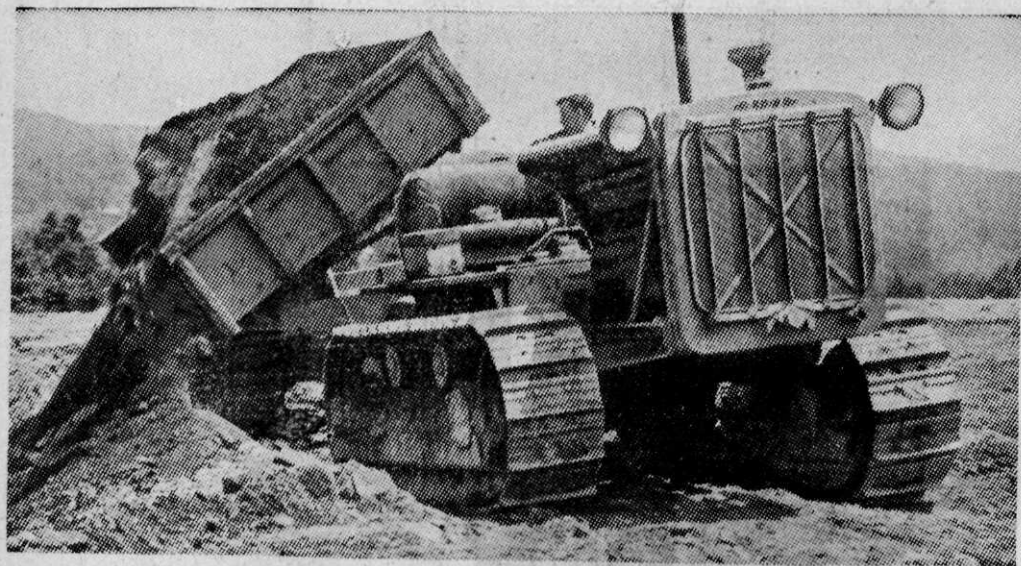
Afb. 18. Een angledozer met dragline installatie

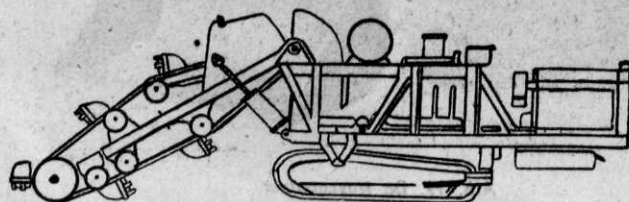
Afb. 19. De traycaoteur

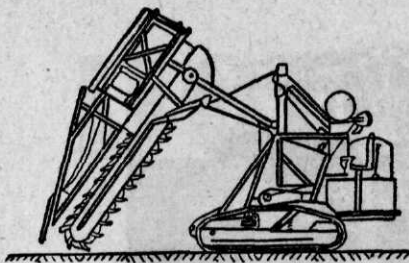
Afb. 20. De tipper

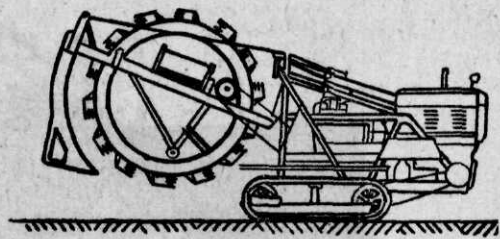
Afb. 21. Het ledigen van een Athye-wagen getrokken door een tractor

Afb. 22. De Allen-parsons

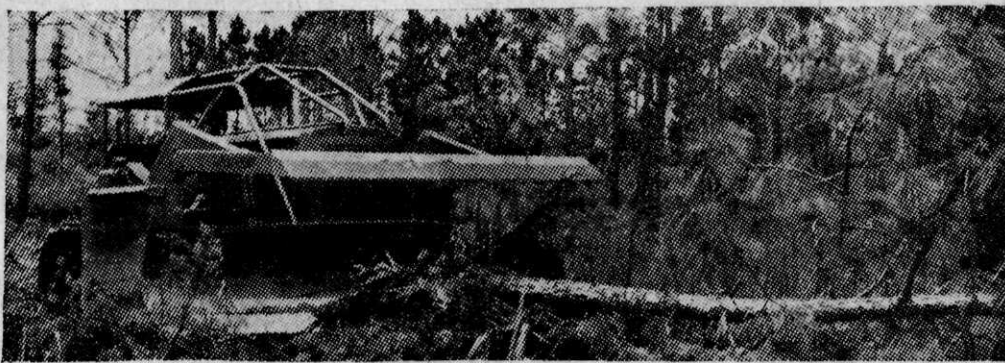
Afb. 23. De Barber-Greene

Afb. 24. De Cleveland

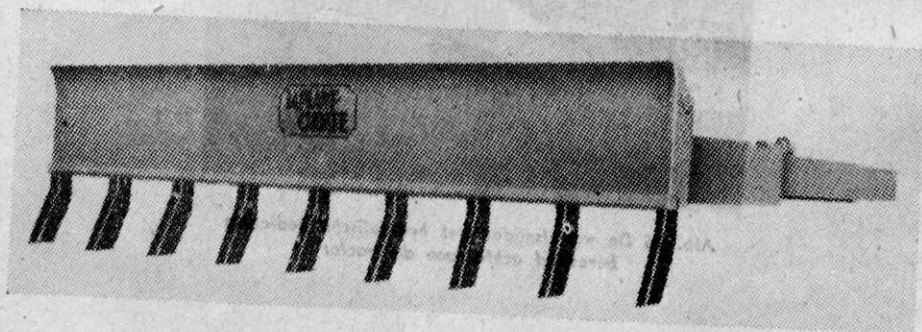
Afb. 26 De wortelsnijder met hydraulische bediening bevestigd achter aan de tractor

Afb. 25. De boomdozer

Afb. 27. De brush-cutter met hydraulische bediening

Afb. 28. De hark dozer

Afb. 29. De Sherman-tankdozer zoals deze bij het 1e Reg. Pioniers wordt gebruikt. De tank is voorzien van een hydraulisch bediend bulldozerblad, de geschutstoren is verwijderd.